

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
PRESIDENT**

ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO

ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta' nhar it-Tnejn, 23 ta' Ġunju 2025

Numru 13

Rikors Maħluf Numru 970/2014/2 LM

Sier & Sons Ltd (C 56548) u Vincent Zammit

v.

***V.G. Tiles Co. Limited (C 6957) u
Victor Galea għal kull interess li jista' jkollu***

1. Dan huwa appell tas-soċjetà konvenuta minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tad-9 ta' Ottubru 2017 li kkundannatha tħallas lill-atturi erbgħa u għoxrin elf, tliet mija u tnejn u sittin euro u erbgħa u sebgħin ċenteżmu (€24,362.74), danni li ġarrbu l-atturi meta l-konvenuta naqset milli twettaq kif imiss kuntratt li kien sar bejniethom.

2. Il-fatti rilevanti ġew imfissra hekk minn l-ewwel qorti:

»Is-soċjetà attriċi ġiet mogħtija b'tender maħruġ mill-Ministeru għar-Riżorsi u Affarijiet Rurali l-kuntratt pubbliku numru CT3109/20122 biex issir *footpath* pavimentata pedonali u xogħol ieħor anċillari f'*Dingli Cliffs* fil-limiti ta' Ħad-Dingli. In eżekuzzjoni tal-imsemmi kuntratt, is-soċjetà attriċi qabbdet lis-soċjetà konvenuta sabiex tissupplixxi l-materjal kollu ta' *hardstone kerbs, tiles* u *planks* li s-soċjetà attriċi kienet ser tuża għal dan il-proġett. Għal dan il-għan is-soċjetà attriċi ffirmat ftehim mas-soċjetà konvenuta datat 30 ta' Marzu 2013. L-atturi min-naħa tagħhom jikkontendu li l-konvenuti bdew jissupplixxu materjal difettuż jew ta' kwalità inferjuri, kif ukoll kienu tardivi fil-konsenja tal-materjal u għalhekk is-soċjetà attriċi kienet kostretta li tittermina l-kuntratt u tqabbd sub-appaltaturi oħrajn. Bl-azzjoni odjerna, is-soċjetà attriċi qiegħda titlob li titħallas mill-konvenuti d-danni konsistenti fi prezzijiet oġġa ta' materjal u ta' xogħol ta' appaltaturi oħrajn li kienet kostretta li tqabbd. Min-naħa l-oħra l-konvenuti jsostnu li huma ma kisru ebda obbligu tal-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2014 peress li kienu qed jottemperaw ruhom mal-kwantità, mal-kwalità u maż-żminijiet hemmhekk pattwiti, kif titlob l-arti u s-sengħa. Il-konvenuti jikkontendu li l-atturi waqqfuhom mix-xogħlijiet mingħajr raġuni valida u ma ħallsuhomx ta' kulma kien dovut lilhom u permezz ta' kontrotalba qegħdin jitolbu d-danni lill-atturi għall-ħlasijiet dovuti lilhom kif ukoll għall-ispejjeż tal-materjal tal-qawwi maħdum minnhom għall-atturi, li issa allegatament baqa' inutilizzabbli fil-fabbrika tagħhom.«

3. L-atturi talbu illi l-qorti:

- »1. tiddikjara lill-konvenuti jew min minnhom responsabbli għad-danni kollha sofferti mill-esponenti, inkluż għad-differenza fil-prezz li batew wara li kienu kostretti iqabbd *supplier* ieħor minħabba n-nuqqasijiet tal-istess konvenuti;
- »2. tillikwida d-danni kollha sofferti mill-esponenti;
- »3. tikkundanna lill-konvenuti jew min minnhom iħallas is-somma hekk likwidati;
- »Bl-ispejjeż ... u bl-imġaxijiet legali kontra l-konvenuti«

4. Il-konvenuti ressqu dawn l-eċċezzjonijiet, fost oħrajn:

»... ..

- »5. l-intimati m'huma responsabbli għal ebda danni fil-konfront tar-rikorrenti jew min minnhom peress li huma stess, arbitrarjament, u mhux kif allegat minnhom li da parti tal-gvern, waqqfu lis-soċjetà intimata milli teżegwixxi l-obbligi tagħha assunti permezz tal-kuntratt suċitat b'konsegwenza illi l-istess soċjetà intimata soffriet danni eżorbitanti kif ser jiġi spjegat fir-rikonvenzjoni tagħha aktar 'il quddiem, li għalihom ir-rikorrenti għandhom jinżammu unikament responsabbli;

»6. l-intimati ma kisru l-ebda obbligu tal-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2014 peress li kienu qed jottempraw ruħhom mal-kwantità, mal-kwalità u maż-żmienijiet hemmhekk pattwiti, kif titlob l-arti u s-sengħa, u għalhekk *pacta sunt servanda* m'għandhom ibatu l-ebda danni, penali jew spejjeż kif reklamati mir-rikorrenti;

»7. ir-rikorrenti għażlu li jissru l-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2014 arbitrarjament, mingħajr l-ebda raġuni valida fil-liġi, u għalhekk kwalunkwe spejjeż li soffrew kienu riżultat tal-għażla arbitrarja tagħhom.«

5. B'rikonvenzjoni l-konvenuti talbu illi l-qorti:

»1. tiddikjara illi r-rikorrenti huma debitori tas-soċjetà intimata rikonvenzjonata għall-obbligi assunti minnha fil-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013 flimkien mal-imgħaxijiet legali mid-data li fiha kellha ssir kull konsenja ta' materjal tal-qawwi kif pattwit fl-imsemmi kuntratt;

»2. tiddikjara illi s-soċjetà rikorrenti ikkaġunat danni lis-soċjetà intimata rikonvenzjonata wara li twaqqfet milli teżegwixxi l-obbligi assunti minnha fil-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013;

»3. tillikwida d-debitu dovut mis-soċjetà rikorrenti lis-soċjetà intimata rikonvenzjonata skond il-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013;

»4. tillikwida dik is-somma dovuta lis-soċjetà intimata rikonvenzjonata in linea ta' danni;

»5. tikkundanna lir-rikorrenti, jew min minnhom, iħallsu d-debiti u d-danni hekk illikwidati, bl-imgħaxijiet kif mitlub;

»Bl-ispejjeż kontra r-rikorrenti«

6. L-atturi ressqu dawn l-eċċezzjonijiet għall-kontro-talbiet:

»... ..

»3. Huma l-konvenuti rikonvenzjonanti li jaħtu għall-ksur tal-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013 billi naqsu li jissupplixxu lill-atturi rikonvenzjonati l-materjal tal-kwalità miftehma, fil-kwantitajiet mitluba u fiż-żmien pattwit. Għalhekk, il-konvenuti rikonvenzjonanti ma jistgħu jitolbu ebda ħlas jew danni skond il-massima *inadimplenti non est adimplendum*.

»4. *Inoltre*, l-eċċepjenti ma kkawżaw ebda danni lill-istess atturi [*recte* konvenuti].

»5. F'kull każ ukoll, il-konvenuti rikonvenzjonanti irrinunzjaw għal kull pretensjoni tagħhom konnessa mal-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013, inkluż għal dawk dedotti b'talbiet fil-konfrotalba fl-ismijiet premissi, permezz ta' kawża oħra fl-ismijiet V.G. Tiles Co. Limited v. Vincent Zammit u Sier & Sons Ltd (talba numru 455/2014) quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar.«

7. L-ewwel qorti ddeċidiet hekk:

»...

»2. tiċhad l-ewwel, it-tieni u t-tielet eċċezzjoni preliminari tas-soċjetà konvenuta u tiċhad ukoll l-ewwel eċċezzjoni tal-atturi rikonvenzjonati fir-risposta maħlufa tagħhom għall-kontrotalba tal-konvenuti rikonvenzjonanti;

»3. tiċhad it-talbiet kollha tal-konvenuti rikonvenzjonanti fil-kontrotalba tagħhom;

»4. tilqa' t-talbiet tal-atturi u tiddikjara lis-soċjetà konvenuta responsabbli għad-danni sofferti mill-atturi;

»5. tillikwida d-danni sofferti mill-atturi fis-somma ta' erbgħa u għoxrin elf, tliet mija u tnejn u sittin euro u erbgħa u sebghin ċenteżmu (€24,362.74); u

»6. konsegwentement tikkundanna lis-soċjetà konvenuta *V.G. Tiles Co. Limited* (C6957) tħallas lill-atturi s-somma ta' erbgħa u għoxrin elf, tliet mija u tnejn u sittin euro u erbgħa u sebghin ċenteżmu (€24,362.74).

»Bl-ispejjeż kollha, inklużi dawk tal-ittra legali tad-29 ta' Mejju 2013, tan-nota ta' oġġezzjoni fl-atti tal-ittra uffiċjali eżekuttiva numru 1146/2014 u tal-mandat ta' sekwestru kawtelatorju numru 1148/14LM, kontra s-soċjetà konvenuta, salv għall-ispejjeż rigward ir-raba' eċċezzjoni tal-konvenuti u l-ewwel eċċezzjoni tal-atturi rikonvenzjonati għall-kontrotalba tal-konvenuti rikonvenzjonanti, liema spejjeż huma a karigu tal-atturi.

»Bl-imgħaxijiet legali kontra s-soċjetà konvenuta sad-data tal-ħlas effettiv.«

8. Safejn relevanti għall-appell, il-konsiderazzjonijiet li wasslu lill-ewwel qorti għad-deċiżjoni tagħha ġew imfissra hekk fis-sentenza appellata:

»Provi u riżultanzi

»L-atturi esebew kopja tal-kuntratt pubbliku li ġie aġġudikat lis-soċjetà konvenuta mill-Ministeru għar-Riżorsi u Affarijiet Rurali u li ġie ffirmat fit-8 ta' Marzu, 2013.

»Xehed il-Perit Giorgio Schembri, li kkonferma li hu kien il-perit tas-soċjetà attriċi li rebħet kuntratt mingħand il-Ministeru għar-Riżorsi u l-Affarijiet Rurali (MRRA) għall-pavimentar f'*Dingli Cliffs*, limiti ta' Ħad-Dingli. Kien hu li laqqa' lill-konvenut mal-attur għax kien jafhom it-tnejn li huma. Ix-xhud ikkonferma li l-kuntratt bejn il-partijiet għall-provvista ta' materjal maħdum mill-ġebel tal-qawwi, datat 30 ta' Marzu 2013, kien irredigjeh hu u kkonferma t-timbru u l-firma tiegħu fuq dak il-kuntratt, li kien bejn l-attur "*trading in the construction industry under the name of Siers & Sons*" u l-konvenut għan-nom tas-soċjetà konvenuta. Il-Perit Schembri spjega li Prattikament il-ftehim bejn il-partijiet dwar il-materjal kien bl-istess kundizzjonijiet imposti fil-kuntratt pubbliku tal-gvern, tant hu hekk fil-ftehim bejn il-kontendenti ġew annessi estratti mill-kuntratt pubbliku bejn is-soċjetà attriċi u l-gvern sabiex l-istess kundizzjonijiet li kienu jorbtu lis-soċjetà attriċi jkunu jorbtu wkoll lis-soċjetà konvenuta. Fl-imsemmi ftehim bejn il-kontendenti hemm stipulati l-prezzijiet u l-minimu ta' materjal li s-soċjetà konvenuta kellha tforri lis-soċjetà attriċi kull ġimgħa, u ċjoè

100 metru lineari *hardstone curbs* [kerbs], 40 metru kwadru *paving* ta' 20cm × 20cm × 5cm, u 100 metru ta' materjal ta' 30cm × 5cm.

»Il-Perit Schembri jispjega li kienu nqalgħu żewġ tipi ta' problemi. Meta kien jiltaqa' mal-kuntrattur Vincent Zammit u l-perit tal-gvern fuq il-post, ġie ikkonstatat li ma kienx qed jiġi pprovdut materjal biżżejjed u allura bdew jaqgħu lura fix-xogħol u partikolarment kien qed ikun hemm *hardstone curbs* b'xi difetti li riedu jiġu *re-instated* jew inkella jinqalgħu u jitranġaw. Ix-xhud jgħid ukoll li ċ-ċamfrin tal-kurduna ma kienx qed ikun uniformi u min-naħa għall-oħra kien qiegħed ikun hemm varjazzjoni qawwiya u anki bejn *curb* u oħra ċ-ċamfrin ma kienx ikun l-istess u ġieli kien ikun hemm għoli ta' nofs pulzier differenza u kien ikollhom jinqalgħu u jitranġaw. Ix-xhud jgħid li l-ispeċifikazzjonijiet kienu parti jinsabu fil-kuntratt tal-gvern u parti wieħed kellu jseġwi l-prassi skont is-sengħa u f'haġa bħal din kienet tidħol ukoll il-professjonalità tal-perit. Fil-fatt ikkonferma r-ritratti fl-atti tar-rikors revoka 1148/14 bħala evidenza tal-problemi li kienu nqalgħu fuq il-lant tax-xogħol. Skont dan ix-xhud, problema kbira li kienet inqalgħet kienet dwar il-kurduna fejn ... ma kinitx tkun kartabum u kien ikun hemm qisien mhux konsistenti. Il-Perit Schembri jgħid li huwa kien fi dmir li jinforma lill-atturi b'dan għax kienu taħt pressjoni kbira mill-perit tal-gvern, il-Perit Alexander Cutajar, li kien dejjem jgħidilhom biex ilaħħqu max-xogħol u biex ix-xogħol isir sew. Ix-xhud jgħid li dan ix-xogħol difettuż kien ikollu joqgħod jirranġah l-attur. Il-Perit Schembri jgħid li kien baġhat *e-mails* lill-konvenut u wara lill-attur, u ma kellux triq oħra flief li jwaqqaf il-kuntratt għax, mill-materjal li kienu qed jirċievu, kien hemm xi 60% biss tajjeb. Iżda jgħid li aktar minn hekk kien hemm id-dewmien biex il-konvenuti jissupplixxu l-materjal lest. L-atturi kienu marbutin b'termini ta' żmien mal-gvern u t-termini kien ikollhom jiġu rispettati. Mistoqsi minn din il-qorti x'kienet ir-raġuni għal dan id-dewmien, ix-xhud jgħid li ma jafx għax ma kienx jidħol hu f'din l-kwistjoni. Hu spjega li kellhom iqabbdu *supplier* ieħor li jidhirlu li kien minn Għawdex u b'xi mod laħqu. Jgħid ukoll li peress il-gvern ried xi tibdiliet, l-atturi użaw dan bħala *leverage* biex il-gvern jagħtihom aktar żmien biex jitlesta l-kuntratt. Il-Perit Schembri jgħid li ma kienx daħal fl-għażla tas-*supplier* il-ġdid. Il-Perit Schembri jgħid li kien mar il-fabbrika tal-konvenut xi darbtejn, darba fil-bidu meta ra li kellu materjal lest, li l-konvenut kien qallu li kien għall-proġett ta' Ħad-Dingli u t-tieni darba meta beda jinqala' d-dewmien. It-tieni darba li mar il-fabbrika tal-konvenuti, ma kienx hemm il-konvenut u kien hemm tliet ħaddiema jaħdmu u għalhekk ma setax jistaqsi li kellu bżonn. Ix-xhud esebixxa wkoll ritratti, l-ewwel juri kurduni mhux kartabum u l-oħrajn juru kampjuni li ppreżentaw lill-gvern.

»In kontroezami l-Perit Schembri jgħid li kien għażel lill-konvenut għax kien mitlub mill-attur biex isiblu *supplier* u hu kien diġà jaf ix-xogħol li joffri l-konvenut relatat ma' kuntratti tal-gvern. Ix-xhud kien ħadem mal-konvenut fuq proġetti tal-gvern, inkluż il-pavimentar tal-Belt. Ix-xhud jgħid illi hemm xi erba' kuntratturi oħrajn li jaħdmu dan ix-xogħol. Ix-xhud jgħid illi fil-proġett tal-Belt, għalkemm kellu kultant jiġri wara l-konvenut biex ilesti x-xogħol, ix-xogħol tal-konvenut mexxa sewwa u kien tajjeb. Jgħid iżda illi fil-każ odjern 60% tax-xogħol kien ħazin u kkorreġa dak li kien xehed preċedentement li 60% kien xogħol tajjeb. Il-Perit Schembri jgħid illi l-qisien tal-kurdun, fiċ-ċamfrin, daqqa kien ikun 16cċm u daqqa 17cm u għalhekk ix-xogħol beda jiġi ħazin. Fil-fatt ix-xhud esebixxa ritratti ta' dan ix-xogħol kif ukoll *e-mail* li kien baġhat

lill-konvenut dwar ix-xogħol hażin li kien qed jissupplixxi u qal li l-konvenut lanqas biss wiegħbu.

»Mistoqsi minn fejn jirriżultaw il-qisien tal-kurduni, ix-xhud għamel riferiment għall-paġni mill-kuntratt tal-gvern annessi mal-kuntratt bejn l-partijiet u għamel riferiment ukoll għal ... fejn klawnsola 9 tgħid li "*The hardstone curb should be 200mm wide x 225mm high, chamfered on one side*". Ix-xhud jgħid li għalkemm ma kienx hemm qisien tač-čamfrin stipulati, ovvjament ma setax jaččetta čamfrin li jibda mod, eżempju pulzier, u jispičča differenti, eżempju nofs pulzier, għax ma jkunx xogħol professjonali. Il-Perit Schembri jgħid li veru kien qal li l-akbar problema kienet li x-xogħol kien qed jaslilhom tard, però anki l-qisien kienu qegħdin joħolqulhom problema ta' ħin, biex jinqala' u wara jerġa' jitwaħħal bi spiża żejda. Ix-xhud jgħid li, rigward problemi ta' xogħol hażin, huwa kien ičempel ħafna drabi lill-konvenut u minn għaxar telefonati kien ikellmu darbtejn. Apparti minnhekk, lill-konvenut kien baġtlu l-e-mail li semma aktar 'il fuq u l-konvenut ma kienx irrispondieh.

»Xehed ukoll James Agius, impjegat tal-attur, li jgħid li darba kien mar mal-attur biex jiġbru mingħand l-konvenut ix-xogħol għall-proġett ta' Ħad-Dingli. Ma kinux sabu x-xogħol li suppost kellhom jiġbru kollu lest u meta bdew iqegħduh sabu li kien hemm qisien differenti, xi wħud bi xtur, ič-čamfrin ma jaqbilx, u kellhom jaqalgħuhom u anki jduruhom bič-chaser. Ix-xhud ġie muri r-ritratti ... u kkonferma li dawn juru x-xogħol hażin li kien qed jiġi supplit mis-sočjetà konvenuta. Ix-xhud jispjega dak li kien qiegħed jiġri għax, filwaqt li kien ikun ġie miftiehem li f'gurnata jaħdem ħames *pallets*, mingħand is-sočjetà konvenuta kienu jaslu biss tnejn. Ix-xhud jgħid li kien qal lill-attur li ma kienx ser ikompli jqiegħed għax il-materjal kien qiegħed jiġi hażin mingħand is-sočjetà konvenuta. Ix-xhud jgħid fl-aħħar l-attur spičča biddel is-supplier.

»Xehed l-attur Vincent Zammit, wieħed mid-diretturi tas-sočjetà attriçi *Sier & Sons Limited*, bid-direttur l-ieħor li huwa ħuh Frankie Zammit. L-attur jgħid li fit-tendering stage huwa kien diġà kellem lill-konvenut u l-konvenut kien tah tliet kampjuni tax-xogħol tiegħu biex jintużaw għat-tender. Huma kienu għažlu lis-sočjetà konvenuta għax din kellha l-aktar rati vantaġġjużi u l-gvern kien aččetta l-kampjuni wkoll. L-attur jgħid illi, wara li rebħu l-kuntratt pubbliku mill-gvern, huwa kien għamel kuntratt mas-sočjetà konvenuta datat 30 ta' Marzu 2013 fejn kien hemm qisien dettaljati kif kienu ġew stabbiliti fil-kuntratt pubbliku mal-gvern. Il-kuntratt mas-sočjetà konvenuta kien ġie ffirmat fl-uffičju tal-Perit Giorgio Schembri.

»L-attur jgħid li l-konvenut mill-ewwel beda jittardjalu bix-xogħol u konsenja ta' ġimgħa ttawlet għal xahar. Il-konvenut jgħid li ħafna mix-xogħol kien imur jiġbru huwa stess mill-fabbrika tal-konvenut. Il-konvenut tant kien qed ikun lura fix-xogħol u l-materjal li kien ikollu lest tant kien ikun f'it, li huwa kien jiġbor il-materjal mhux fi truck iżda f'vann. L-attur jikkonferma li r-ritratti esebiti fl-atti tar-rikors revoka nru 1148/14 kien ħadhom kollha hu u juru xogħol difettuż, fosthom čamfrin ta' qisien jew angolatura differenti u ħxuna differenti tal-kurdun. L-attur jgħid li x-xogħol difettuż kien ikollhom jirrangawh huma u, jekk ma jittrangax, kien ikollhom jeħduh lura. Vincent Zammit jgħid li dan ix-xogħol żejjed li daħlu fih minħabba l-imsemmija difetti swielu eluf ta' euro žejda u lesta l-kont sena wara li kien waqqaf lill-konvenut, għax

huwa kien moħħu li l-ewwel ilesti dan il-proġett tal-gvern. Zammit jgħid li x-xogħol tal-konvenut ma kienx aċċettabbli għall-proġett pubbliku ta' kważi nofs miljun ruro. Qal ukoll li l-gvern kien bagħat għalih biex jirrimedja dwar il-kwalità tax-xogħol u ż-żmien tal-konsenja. L-attur jgħid li wara ġimgħa minn meta kienu taw avviż lill-konvenut, huwa kellu jwaqqaf lill-konvenuti mix-xogħol għax dan ma kienx qed jimxi skont il-kuntratt u bagħtlu *e-mail* li kienet tgħid:

»“Ref. for the supplied (*sic*) of hard stone product. *Sier & Sons Ltd* is giving the order to stop all the supplies from *V.G. Tiles Co. Ltd* due of (*sic*) low quantities of hard stone material and damaged material. *V.G. Tiles* will be responsible for and lost (*sic*) of time frame and lost (*sic*) of profit due of any justifiable circumstances (*sic*) have been reported, such as, acts of God, injury or death. As the e-mail send (*sic*) on 04/05/13 *V.G. Tiles* still have to fix the chamfer of the kerb and take the damage (*sic*) material that is still on site that have been not approved by the architect in charge, there is still the returns that have been made which are 7 square meter of 20 × 20 and 12.29 linear meter of kerb damage that haven (*sic*) been invoiced for the return.”

»Il-konvenut min-naħa tiegħu wieġeb fis-17 ta' Mejju 2013 b'dan il-mod: “Vince, provajt nikintatjak (*sic*). Kont jumejn imsiefer mort ingib *parts* tal-magna. *Thanks* tal-*e-mail*”. L-attur jgħid li ma sema' xejn aktar mingħand il-konvenut wara dan, ħlief *e-mail* fejn il-konvenut staqsieh jekk hux ser ikompli bix-xogħol tagħhom jew le għax kien mgħobbi b'xogħol ieħor Bormla. L-attur jgħid illi wara kien bagħat ittra bl-avukat dwar l-ispejjeż żejda li daħal fihom biex qabbad *supplier* ieħor u reġa' ma weġbux. Iżda mbagħad il-konvenut bagħtlu ittra ufficjali u wara fetaħ kawża quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar, li però ġiet ċeduta mill-konvenut.

»L-attur jgħid li *s-suppliers* li qabbad minflok il-konvenuti kienu *A.F. Ellis Marble Works* u *J&J Gauci*. Zammit jgħid li għalkemm ġabu stima ta' ħaddieħor ukoll, dawn it-tnejn kienu l-orħos iżda xorta kienu oġġla mill-konvenut. L-attur jgħid illi kien kostrett jaħdem bihom għax kien marbut bil-kuntratt mal-gvern. L-attur ikkalkula d-danni li sofrha abbażi tal-*bill of quantities* ippreparat mill-perit tal-gvern, fuq kemm kien ser iħallas bir-rati miftiehma mas-soċjetà konvenuta u fuq kemm effettivament ħallas lis-*suppliers* li inkariga minflok is-soċjetà konvenuta u kkalkula li swietlu eluf ta' euro aktar. L-attur ippreżenta wkoll dokument, fejn hemm ikkalkulat kemm l-attur kellu jħallas aktar meta kellu jbidel is-*suppliers* u skont l-istess attur importatlu nefqa addizzjonali ta' €24,362.74 inkluz il-VAT.

»L-attur ippreżenta wkoll rendikont tal-materjal kollu li effettivament ġie pprovdut mis-soċjetà konvenuta fil-ħames ġimgħat li għamlet taħdem mas-soċjetà attriċi, u l-materjal kollu li din suppost issupplixxiet f'dawk il-ħames ġimgħat skont il-ftehim li kien hemm bejn il-partijiet. Minn dan ir-rendikont jirriżulta li s-soċjetà konvenuta f'dak il-perjodu kellha tissupplixxi lis-soċjetà attriċi *kerb* ta' 500 metri tul, iżda ssupplixxiet biss 165.91 metri, kellha tissupplixxi 200 metri kwadri 20 × 20, iżda ssupplixxiet biss 30 metri kwadri u kellha tipprovidi 500 metri kwadri *planks*, iżda ssupplixxiet biss 14.30 metri kwadri. Apparti minnhekk, 7 metri kwadri 20 × 20 u 12.29 metri ta' *kerb* milli ssupplixxa kien miksuri. L-attur ippreżenta wkoll ma' dan id-dokument id-*delivery notes* tal-materjal tal-konvenut. Ippreżenta wkoll waħda minn diversi *e-mails*

li bagħatlu l-perit tal-gvern, il-Perit Alexander Cutajar fejn jgħid “*Kerb blocks of different width are not acceptable. Replace where necessary*”. L-attur ippreżenta wkoll *e-mail* oħra tal-Perit Alexander Cutajar fejn għamel riferiment għal *e-mail* oħra li kien bagħatlu Robert Naudi, *EU fund officer* tal-gvern, *stante* li l-proġett kien iffinanzjat mill-EU, fejn fost affarijiet oħra rrimarka:

»“We would also like to point out that the quality of some of the work is not up to standard. The pavement itself is of good quality but the kerb (especially the inner kerb) looks shabby mainly because the kerbstones are not cut to the same width and also some kerbstones are broken and need replacement ... when is the contractor going to remedy this?”

»L-attur esebixxa wkoll għadd ta’ ritratti li kien bagħat b’*e-mail* lill-konvenut biex jurih ix-xogħol hażin li kien qed isir minhabba d-difetti fil-materjal ipprovdut mill-konvenut. L-attur, mistoqsi in kontroezami dwar l-ittra legali li kien bagħat l-avukat tiegħu lill-konvenut dwar materjal li ma kienx aċċettat mill-gvern, spjega li kien il-Perit Alexander Cutajar li ma kienx aċċettat. Iżda meta kkonfrontat bl-ittra tal-Perit Cutajar datata Jannar tal-2014 meta l-konvenut kien ilu li twaqqaf, l-attur ammetta li dan kien żball u fil-fatt dik l-ittra kienet qed tirreferi għas-*supplier* il-ġdid li kellu problemi miegħu wkoll. Ikkonfrontat ukoll bix-xhieda tal-Perit Cutajar fejn dan semma problemi bil-kurdun f’tul ta’ 20 jew 30 metru, l-attur ikkonferma dan kien fil-perjodu meta s-*supplier* kien il-konvenut. Zammit jikkonferma illi l-proġett kollu kellu kurdun tul ta’ żewġ kilometri. L-attur jgħid li ma kellux *e-mails* oħrajn tal-Perit Cutajar dwar ix-xogħol tal-konvenuti, però dan il-perit kien jgħidlu fuq il-lant tax-xogħol dwar ix-xogħol hażin tal-konvenuti.

»L-attur ikkonferma li ma wehlix penali għax kien hemm ukoll varazzjonijiet li ried l-gvern u kien hemm żmien meta l-MEPA kienet waqqfet il-proġett. Ikkonfrontat ukoll bid-data tal-istimi li kellu mingħand *Agius Marble Works*, ċjoè t-2 ta’ April 2013 li kienet qabel l-*order to start works* tal-4 ta’ April 2013 u dik ta’ *A.F. Ellis Marble Works* li kienet bid-data tas-16 ta’ April 2013 u mistoqsi kienx jaf jispjega kif dawn l-istimi nġiebu qabel jew ġimgħa biss wara li kellu jibda l-kuntratt mal-konvenut, l-attur ma kienx jaf jispjega dan.

»Dwar ix-xogħol difettuż, l-attur jgħid li, għalkemm l-angolu u l-wisgħa taċ-ċamfrin ma kienx stipulat fil-kuntratt mal-gvern, il-Perit Cutajar kien stipula l-wisgħa fuq il-post. Qal li ma jftakarx kemm kien il-kurdun li lesta l-konvenut, però ddeskriva t-tul ta’ 20 sa 30 metru difettuż kif indikat mill-Perit Cutajar bħala percentwal għoli tat-tul totali li kien għamel il-konvenut. L-attur jgħid li *oltre* dan kien hemm xogħol difettuż li kien inbidel. Ikkonferma li dawn l-20 jew 30 metru xogħol kellu jirrangah hu a spejjeż tiegħu. Xogħol ieħor li kien sar qabel jew irrangawh huma fuq il-post, jew, jekk ma setax jiġi rrangat, kienu bidluh ma’ materjal ieħor tal-konvenut. L-attur jgħid li skont il-kuntratt li kellu mal-konvenuti dawn kellhom ilestu 100 metru materjal ta’ kurdun fil-ġimgħa. Peress li l-konvenuti ma kinux qed jipprovdulu l-kwantità ta’ materjal miftiehma, huwa kellu n-nies tiegħu (*layers*) li ma setgħux jaħdmu u dawn kienu jiswewlu l-flus, tant li għall-proġett ta’ Ħad-Dingli kellu jniżżel l-għadd ta’ ħaddiema minn tmienja għal erbgħa.

»L-attur spjega li hu kellu dejjem *available suppliers* oħrajn għal dak li jista’ jinqala’ u, fuq domanda tal-kontroparti dwar dewmien, għaliex ma daħħalx *supplier* ieħor flimkien mal-konvenut, l-attur spjega li jekk

tibda b'wiehed mhux ser tgħid lill-ieħor jagħmel xogħol fejn ma jlaħħaqx tal-ewwel, għax hekk ma jaħdmux.

»Xehed ukoll il-Perit Alexander Cutajar, il-perit tal-gvern li kien inkarigat mill-proġett ta' *Dingli Cliffs*, li qal li lill-attur jafu fuq il-proġett ta' *Had-Dingli*. Ix-xhud jgħid li malli nbdew ix-xogħlijiet beda jinnota "ċertu *bad workmanship, rather than the pure quality of material*, ... il-mod ta' kif kien qiegħed jinqata' l-qawwi, il-mod ta' kif jitpoġġa waħda fejn l-oħra". Mill-*file* irnexxielu jsib xi ritratti u pprezentahom, li kienu ta' parti mill-proġett ta' żewġ kilometri *footpath*, liema ritratti kien haħdom hu f'Mejju tal-2013 u li juru xogħol hażin tal-konvenut ta' qtugħ ta' materjal u fejn iċ-ċamfrin ma kienx *up to size* skont ma kien speċifika l-perit fit-*tender*. Anki l-*paving per se* kien fih id-difetti għax il-Perit Cutajar riedu bl-*straight edges*, imma r-ritratti juru li l-*gaps* kienu wisgħin ħafna. Ix-xhud jaħseb li kellha tinbidel medda ta' 20 sa 30 metru li kienu diġà mpoġġija u minħabba f'hekk kien intilef ċertu ammont ta' żmien. Ma jiftakarx jekk kienx bagħat *e-mails*, però spjega li hu jhobb jikkomunika fuq il-post verbalment. Hu qal ukoll li ma jistax jikkomunika mas-*sub-contractor* li jkun qabbaħ il-kuntrattur, iżda huwa jittratta biss mal-kuntrattur, f'dan il-każ l-attur. Ix-xhud fl-aħħar tax-xhieda tiegħu jgħid "dewmien kien hemm u xogħol hażin kien hemm. Dawk huma żewġ affarijiet li jien responsabbli minnhom u jidhirli li eżegwejthom kif suppost".

»Min-naħa tiegħu, il-konvenut Victor Galea kkonferma l-kuntratt li ffirmat mis-soċjetà konvenuta mas-soċjetà attriċi fit-30 ta' Marzu 2013, però spjega li l-attur ippretenda li s-soċjetà konvenuta tibda mill-ewwel, imma qabel kellu jsir xogħol preparattiv biex jiġu ssettjati l-magni. Victor Galea jgħid li ġieli għamel xogħol bħal dan bħax-Xatt il-Għassara fejn jidhol il-*Catamaran*. Ix-xogħol inkwistjoni kien jinvolvi tliet tip ta' materjali, wiehed minnhom il-*crazy paving* li però kien strixxi u l-attur kellu jqattgħu hu stess. Il-konvenut jgħid li l-attur kien talbu biss konsenja waħda u ma kienx talbu aktar minn dan il-*crazy paving* u jidher li kien beda jiġi ipprovdut minn haħdieħor b'qisien differenti. L-attur baqa' jieħu mingħand il-konvenuti ż-żewġ tipi l-oħra ta' materjal, ċjoè il-kurduna u l-faxxa. Il-konvenut jgħid li għalkemm lill-attur kien tah biss 15-il metru, hu baqa' jipprepara l-materjal fil-fabbrika tiegħu. Victor Galea spjega li kien hemm xogħol preparattiv xi jsir, inkluż qtugħ ta' blat li jiswa ħafna f'kirjiet ta' makkinarju u *diesel*. Victor Galea jgħid li waqt li kien qed jaqta' l-blatt kien sab materjal ieħor fil-wiċċ li ma xtaqx li jitkisser u qatgħuh fi blokki biex jintuża fi proġetti oħrajn. Meta kien qata' kollox – u hawn ippuntwalizza li dan jinvolvi ħafna flejjes u żmien – ġie mwaqqaf mill-atturi. Mistoqsi mill-qorti għalfejn kompli bix-xogħol tal-ewwel tip, meta l-attur ma kienx ħa aktar minnu, ix-xhud minflok wieġeb li meta waqqfu l-attur, dan kien b'e-mail u kien waqqfu għax-xogħol kollu. Il-konvenut qal, differentement milli kien qal qabel, li l-attur ma kienx daħħal *supplier* ieħor meta hu kien għadu qed jissupplixxi. Il-konvenut spjega li kien tella' *stock* ta' materjal mhux hażin, li però kien għad irid jinħadem. Jgħid li l-attur, bħala raġuni għaliex waqqfu, kien semma xi difetti żgħar f'medda ta' xi seba' metri. Il-konvenut jgħid li anki l-Periti Girogio Schembri u Alexander Cutajar kienu qalulu li kienu difetti żgħar li setgħu jittangaw fuq il-post. Victor Galea jgħid li huwa suppost kellu jissupplixxi 1,700 metri lineari ta' kurduna u sostna wkoll li kienu l-atturi li riedu iċ-ċamfrin akbar.

»Il-konvenut isemmi li huwa kien għamel ukoll appuntament il-*Public Works* mal-Periti Alex Cutajar u Anton Camilleri u kien mar mat-tifel tiegħu Clifton Galea u l-perit tiegħu Daniel Micallef. Victor Galea jgħid li l-periti tal-*Public Works* kienu qalulu li ma setgħux jitrattaw miegħu u l-Perit Alex Cutajar qallu li hu qatt ma waqqaflu xogħlu. Il-konvenut ippreżenta ritratti tax-xogħol li kien għamel, tal-preparamenti li kellu jagħmel u tax-xogħol tal-kurduna u taċ-ċamfrin.

»Mistoqsi dwar id-danni li sofru, il-konvenut baqa' jinsisti li huwa spiċċa bi blokk għal dan il-proġett li ma kienx idimhomx u kien irrifjuta xogħol ieħor għax kien qiegħed jipprepara għall-proġett ta' Had Dingli u, meta waqqfu l-attur, spiċċa ma kellux xogħol ieħor. Galea jgħid li baqa' jsegwi x-xogħol tal-attur wara li kien idur haddieħor u seta' jara li kienu qed jużaw ġebli mhux bajda bħall tiegħu u ra difetti ferm aghar minn tiegħu. Victor Galea jgħid li x-xogħol tiegħu li twaħħal fuq il-post baqa' hemm iżda ammetta wkoll li tħallas tiegħu. Qal li ma jistax jifhem għaliex inqala' hu mill-proġett meta l-problema kienet haġa żgħira fuq xi seba' metri kurduna.

»In kontrożami l-konvenut Victor Galea jgħid li fl-ewwel ġimgħa ma waqax lura fix-xogħol u kien issupplixxa kemm suppost, però ma jafx kemm kien issupplixxa. Il-konvenut għamel riferiment għad-*delivery notes* u kkonferma li kienu dawki li ppreżenta l-attur. Mistoqsi jekk kellux xogħol ieħor għaddej max-xogħol mertu ta' din il-kawża, il-konvenut jgħid illi ma kellux xogħol ieħor. Ikkonfrontat bl-*e-mail* meta kien wieġeb lill-attur li kellu xogħol ieħor Bormla, Galea jgħid li dak ix-xogħol kien tħassar mill-kuntrattur ta' dak il-proġett. Ma kellu xejn bil-miktub dwar dan, imma qal li seta' jtellu lill-kuntrattur ta' dak il-proġett Carmelo Spiteri. Victor Galea jammetti li l-ewwel ġimgħa beda bil-mod għax kien qed itella' l-*istock* u għalhekk kien iffoka fuq il-qtuġ tal-blat. A fol. 281 però jgħid li kien impossibbli li jibda l-ewwel ġimgħa, iżda, wara li qata' l-materjal għall-attur, dan ma bediex imur għalih. Il-konvenut jgħid illi kellu għandu sittin blokka ta' ħmistax-il tunnellata l-waħda li qata' għall-atturi u li kienu ilhom għandu madwar tliet snin, iżda wara spjega li dejjem ried ikollu *stock* għal xogħol diehel u ħiereġ u, bħala materjal maqtuġ u lest għall-atturi, kellu xi għoxrin pallet.

»Mistoqsi kif, qabel ma ppreżenta l-kontrotalba, ma kienx qal lill-attur biex jiehu l-materjal tiegħu, il-konvenut wieġeb illi hu kien talab lill-attur il-bilanċ dovut għax mingħajr il-bilanċ ma setax ikompli. Mistoqsi kif, qabel ma għamel sekwestru għas-somma ta' €150,000, qatt ma talab lill-attur dan l-ammont ta' flus, iżda kien talbu biss il-ħlas tal-bilanċ għal materjal ipprovdut fis-somma ta' xi €3,000, il-konvenut wieġeb li wieħed irid jibda mill-bilanċ.

»Xehed ukoll iben il-konvenut Clifton Galea, li jaħdem fil-fabbrika tal-konvenut. Ix-xhud jgħid li, skont il-kuntratt li kellhom mal-atturi, huma kellhom jissupplixxu 1,700 metru lineari ta' kurduni, 600 metri kwadri *bush hammered* u 1,800 metri kwadri *planks*. Ix-xhud jispjega li dawn kellhom ikunu tal-*hardstone*, u spjega wkoll li biex jithaffer, peress li l-ġebli Maltija magħmula minn franka, zonqor u zonqor tal-qawwi, tal-aħħar jithaffer biċ-*chainsaw* u toħroġ blokka li joħduha mill-barriera għall-fabbrika fejn tinqata' għall-qisien miftiehma. Ix-xhud jgħid li għandhom *in stock* materjal maqtuġ tal-attur u peress li ma hemmx qisien *standard*, diffiċli li dawn ibiġġuhom lil haddieħor. Ix-xhud isostni li kif iffirmaw il-kuntratt bdew jinqatgħu l-*blocks* il-kbar u qal li l-attur ma kienx beda jiġbor il-materjal mill-ewwel, għax huma għall-bidu kienu

qed jaqtgħu l-biċċiet kbar. Iżda sostna li illum hemm kwantità ta' materjal maqtugħ tal-attur li għadu il-fabbrika. Ix-xhud jgħid li l-atturi kellhom xi problemi mal-MEPA u, filwaqt li kellhom jiġbru l-materjal kull ġimgħa, bdew jiġbru l-materjal regolament fil-bidu, imma wara ma baqgħux jiġbru l-materjal regolament. Ix-xhud sostna però li huma xorta baqgħu jaqtgħu l-materjal skont il-kwantità miftiehma fil-kuntratt. Ix-xhud jispjega li l-ewwel kienu stokkjaw il-materja prima kollha u wara bdew iqattgħu l-materjal skont il-qisien miftiehma. Fl-istock kellhom kemm materjal imqatta' skont il-qisien, kif ukoll blokki tal-materja prima, però ma kienx jafx jekk ikoprux il-kuntratt kollu, għax kien missieru li jieħu ħsieb dan.

»Clifton Galea jgħid ukoll, kwantu għall-ilmenti tal-atturi, hu kulma jaf kien fuq xi trufijiet, iċ-*chamfering* ta' madwar għaxar metri lineari ta' kurdun li setgħu jinbidlu f'erbgħa u għoxrin siegħa. Ix-xhud jgħid li kienu kellmu lill-perit tal-klijent li qal li jismu Alex Cutajar u dan qalilhom li ma kienx hemm problema u setgħu jkomplu.

»In kontroezami, Clifton Galea jgħid illi fil-kuntratt ma kienx involut, la fl-iffirmar u lanqas fin-negozjati għax hu haddiem fil-fabbrika ta' missieru, il-konvenut. Fl-2013 huwa kien il-*factory manager* u fir-rigward ta' dan il-kuntratt huwa kien responsabbli li jżomm *supply* biżżejjed u jieħu ħsieb il-*measurements*. Ix-xhud jgħid li, wara l-iffirmar tal-kuntratt, huma kellhom jibdew bil-konsenji wara ġimagħtejn. Jiftakar li meta l-attur mar il-fabbrika tagħhom u wrewh il-proċess tal-qtugħ, spjegawlu li wara l-iffirmar tal-kuntratt ma setgħux jibdew jaqtgħu il-materjal mill-ewwel, għax l-ewwel kellhom jinqatgħu l-blokki u wara jinħadem il-materjal. Ikkonfrontat b'*delivery note* datata 18 ta' April 2013, xi ġimagħtejn wara l-iffirmar tal-kuntratt, li turi kwantitajiet ferm inqas minn kemm kellhom jissupplixxu kull ġimgħa, ix-xhud jgħid li dan kien għax l-attur kien jieħu biss kemm kien ikollu bżonn. Ix-xhud jgħid li lill-Perit Cutajar kien kellmu darba u qallu li ma kienx hemm *issue* dwar iċ-*champhered edges* u li l-attur waqqafhom għax ried hu u mhux għax kien hemm xi *issue* mal-Ggvern jew miegħu.

»Ix-xhud Clifton Galea jispjega li l-fabbrika u l-barriera qegħdin it-tnejn li huma fl-*Industrial Estate* ta' F'Attard mikrija mill-*Malta Industrial Parks*. Ix-xhud jgħid li ma jiftakarx xogħlijiet oħra kbar li kellhom Bormla, l-Imdina u l-Belt, però jgħid li dawn kieku ma jkunux f'idu. Huwa kien iffukat biss fuq ix-xogħol għal Had-Dingli għax dak iż-żmien kien dan il-kuntratt biss li kien tħalla f'idu. Ix-xhud jgħid li l-blokok il-kbar kien jaqtagħhom missieru stess, u kkonferma li lill-attur qatt ma kien qallu biex imur għall-konsenji. Clifton Galea jgħid illi lill-attur kien rah mhux biss meta mar l-ewwel darba biex jispjegawlu x'jinvolvi x-xogħol, iżda anki meta ħallas depożitu ta' €5,000. Ix-xhud jgħid li kien sema' mingħand missieru li kien hemm ilmenti dwar il-kwalità tal-materjal. Qal li l-ilment kien fuq xi 12-il metru lineari dwar it-trufijiet u kienu bidluhom. Ix-xhud jiftakar li l-kuntratt kien iffirmit f'Marzu 2013 iżda ma jiftakarx meta ġie itterminat. Meta ġie ssuġġerit li ix-xhud li l-kuntratt twaqqaf wara ħames ġimgħat minħabba dewmin fil-konsenji u mistoqsi għaliex id-*delivery notes* juru li darba minnhom kienu ngabru biss żewġ *pallets*, darb'oħra żewġ *pallets* u darb'oħra erba' *pallets*, ix-xhud wieġeb li ma jafx għaliex kienu ngabru ammonti żgħar. Ikkonfrontat b'ritratti mill-proċess fejn jidhru ċari qisien ma jaqblux, ix-xhud insista li l-qisien kienu tajbin u li kien it-tqegħid li sar ħażin. Qal ukoll li sar jaf li l-kuntratt intemm mhux mal-ħames ġimgħa, iżda meta

missieru qallu xi tliet ġimgħat aktar tard u insista li x-xogħol f'dawk it-tliet ġimgħat baqa' għaddej għax fuq kollox kellhom kuntratt. Ix-xhud jgħid li, għalkemm kellu aċċess għall-*e-mail* tal-fabbrika, sar jaf li ġie tterminat l-kuntratt mhux mill-*e-mail*, iżda meta qallu missieru. Ix-xhud jgħid ukoll li ma jafx iwieġeb għad-domandi tal-avukat tal-kontroparti, bħal kemm kien baqgħalhom *stock* tal-atturi fil-fabbrika u kemm kienu jlestu xogħol kull ġimgħa fl-2013. Ma setax jispjega għaliex il-klijent, l-attur, kien jieħu biss ammonti żgħir meta kien ikollhom ferm iktar xogħol lest u fuq domanda tal-qorti x-xhud wieġeb qal li ma kienx staqsa r-raġuni għal dan.

»Kunsiderazzjonijiet legali

»... ..

»Kwantu għall-mertu tal-kawża l-qorti sejra tislet mill-provi prodotti quddiemha l-elementi fattwali saljenti li tqis li huma rilevanti għall-każ, tenut kont taż-żewġ verżjonijiet konfligġenti tal-partijiet dijametrika-ment opposti għal xulxin, filwaqt li ser tqis il-punti ta' dritt li huma applikabbli għall-fattispeċi tal-kawża odjerna bil-għan li tiġi riżolta din il-vertenza.

»... .. il-qorti tirrileva li mill-kontroeżami tal-attur Vincent Zammit jirriżultaw għadd ta' dettalji ineżatti u skorretti. Meta l-attur ġie kkonfrontat bl-ittra tal-Perit Alexander Cutajar *a fol.* 214 datata Jannar tal-2014, meta s-soċjetà konvenuta kienet ilha li ġiet imwaqqfa, l-attur jammetta li dan kien żball tiegħu u fil-fatt dik l-ittra kienet qed tirreferi għas-*supplier* il-ġdid li kellu problemi miegħu wkoll u mhux għad-difetti li nstabu fil-materjal ipprovdut mis-soċjetà konvenuta. Hekk ukoll meta l-attur ġie kkonfrontat bix-xhieda tal-perit tal-gvern, il-Perit Alexander Cutajar, li mill-memorja jiftakar difetti fix-xogħol tas-soċjetà konvenuta għal tul ta' 20 jew 30 metri lineari, l-attur jgħid li kien hemm aktar minn hekk. Mill-banda l-oħra kemm l-attur u kemm il-perit tiegħu Giorgio Schembri qalu li l-attur li kellhom problemi kien fuq id-dewmien. Fl-aħħar nett meta l-attur ġie mistoqsi dwar d-dati tal-istimi l-oħra li kien ġab mingħand *Agius Marble Works* datata 2 ta' April 2013 li kienet qabel l-*order to start works* tal-4 ta' April 2013, u dik ta' *A.F. Ellis Marble Works* li kienet datata 16 ta' April 2013, ma kienx jaf jispjega kif dawn l-istimi nġiebu qabel jew ġimgħa biss wara li kellu jibda l-kuntratt l-konvenut, meta dawn l-istimi suppost li kienu nġiebu proprju minħabba n-nuqqas tal-konvenut li jzomm mal-kuntratt. Però fix-xhieda tiegħu aktar tard l-attur jispjega li dejjem kien ikollu lista ta' *suppliers* oħrajn għal li jista' jinqala' f'każ ta' problemi mas-*supplier* magħżul. Il-qorti tista' tifhem illi, meta wieħed qed jixhed snin wara l-akkadut u jippreżenta provi u dokumentazzjoni, huwa inevitabbli li jsiru ċerti żbalji u jingħadu ċerti ineżattezzi fix-xhieda. Iżda l-qofol tal-kwistjoni f'din il-kawża huwa jekk is-soċjetà konvenuta kinitx qiegħda tipprovdni xogħol hażin lis-soċjetà attriċi li jwassal għal dewmien żejjed u f'hin mitluf f'tiswijiet u jekk kinux qegħdin isiru wkoll konsenji tardivi u mhux skont il-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2003. Fl-assjem tagħha ix-xhieda tal-attur, fir-rigward ta' dawn iż-żewġ fatturi, taqbel sew ma' dak illi xehed il-perit tas-soċjetà attriċi Giorgio Schembri, li, għad li żgur ma jstax jissejjaħ indipendenti mill-partijiet, mill-banda l-oħra dan ma kellu ebda raġuni għalfejn ma jkomplix bl-istess *supplier* jekk dan kien tassew qiegħed jimxi sew skont il-kuntratt. Wara kollox kien il-perit Giorgio Schembri li kien introduċa lil Victor Galea ma' Vincent Zammit. Dak li qal l-attur fix-xhieda tiegħu huwa korraborat ukoll bix-xhieda tal-

perit tal-gvern, ċertament indipendenti f'din il-kwistjoni, li jiftakar li kien hemm ukoll problemi mas-soċjetà konvenuta dwar dewmien u xogħol difettuż.

»Il-qorti hija konvinta li l-unika raġuni għalfejn l-attur waqqaf lis-soċjetà konvenuta kienet id-dewmien fil-konsenji u x-xogħol difettuż li kienet qed tipprovdi, li wassal biex l-atturi daħlu fi spejjeż addizzjonali u ta' ħaddiema li ma kienx qed ikollhom biżżejjed x'jagħmlu, apparti li dakollu seta' ġab lill-atturi f'sitwazzjoni fejn minħabba f'hekk ma jzommux mat-termini kuntrattwali miftiehma mal-gvern. Tqis illi altrimenti m'hemm ebda spjegazzjoni oħra razzjonali għal dak illi seħħ. Il-konsenji fi kwantitajiet ferm inqas minn dak li kien ġie miftiehem mill-partijiet jirriżultaw mid-*delivery notes* infushom, u l-ispiegazzjoni tat-tifel tal-attur [*recte*, tal-konvenut], Clifton Galea, li kien l-attur li ma kienx qiegħed jieħu l-konsenji kollha li skont Galea kienu jitlestew fil-ħin, mhijiex kredibbli u hija inverosimili għall-aħħar. Ir-ritratti li ġew ippreżentati kemm mill-atturi, kif ukoll mill-perit tal-gvern Alexander Cutajar, juru xogħol ħażin u mhux skont is-sengħa u l-arti li kien ġie ipprovdut mis-soċjetà konvenuta.

»Il-konvenut jgħid li meta bdew iħaffru sabu saffi ta' materjal ieħor, apparti l-*hardstone*, li ma kienx sewwa li jintilef jew jtkisser biex jaslu għal-livell li riedu, għax dan kellu valur għal proġetti oħra. Il-qorti tqis fuq bażi ta' probabbiltajiet illi din kienet ir-raġuni vera u proprja għalfejn kien hemm dewmien fil-konsenji min-naħa tas-soċjetà konvenuta. Dan joħroġ ċar ukoll mix-xhieda ta' iben il-konvenut Clifton Galea, li filwaqt li insista ċjekament, mingħajr ma kellu idea preċiża tal-kwantitajiet li kienu qegħdin jipprovdu, li kienu qegħdin jipprovdu skont il-kwantitajiet miftiehma fil-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013, bl-ispiegazzjonijiet li ta illi effettivament kienu ffukati fuq li l-ewwel iħaffru u jtellgħu l-materjal fi blokki, il-qorti tasal għall-konklużjoni li kien dan il-fattur li kien ikkawża d-dewmien fil-konsenji da parti tas-soċjetà konvenuta.

»L-inkonsistenzi fix-xhieda tal-konvenut u ta' ibnu Clifton Galea kienu preċiżament fuq il-punti in kontestazzjoni f'din il-kawża. Il-konvenuti jgħidu li kemm il-perit tal-attur, Giorgio Schembri u kemm il-perit tal-gvern, Alexander Cutajar, tawhom raġun. Mix-xhieda ta' dawn il-periti jirriżulta proprju l-oppożt. Il-perit tal-gvern Alexander Cutajar kien qal lill-konvenut u lil ibnu li hu ma jistax jittellem mas-sub-kuntratturi għax il-kuntratt tal-gvern kien mal-kuntrattur, is-soċjetà attriċi, u qalilhom li, jekk ġew imwaqqfa milli jissuplixxu, din il-kwistjoni kellhom jarawha mal-atturi. Però, kemm il-konvenut u kemm ibnu qalbu kliem il-Perit Cutajar ta' taħt fuq meta xehdu illi l-Perit Cutajar kien kuntent bix-xogħol tagħhom u ma kienx hemm problema u setgħu jkomplu.

»L-abbli avukat difensur tal-atturi fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu jenfasizza l-fatt li l-konvenuti għażlu li ma jagħmlux kontroezami tax-xhud il-Perit Alexander Cutajar (il-perit tal-gvern) u jiċċita ġuristi Anglo-Sassoni li jsostnu saħansitra li dan in-nuqqas jimplika illi dik il-parti li tiddeċiedi li ma tagħmilx il-kontroezami qiegħda taċċetta dak li jkun iddepona x-xhud bħala l-verità. Ir-rinunzja għall-kontroezami tax-xhieda tal-perit tal-gvern Alexander Cutajar, xhieda pjuttost kruċjali għal din il-vertenza, anki jekk mhux neċessarjament tfigħer l-aċċettazzjoni ta' dak li ddepona x-xhud bħala l-verità, ċertament huwa fattur li għandu jingħata tifsira, tenut kont tal-inkonsistenzi fix-xhieda tal-konvenut u ta' ibnu. Il-konvenut u ibnu kkonfrontati bid-*delivery*

notes maħruġa mis-soċjetà konvenuta li jevidenzjaw li din ma kinitx qiegħda żżomm mat-termini tal-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013, l-ispjegazzjonijiet li taw Victor u Clifton Galea ma kienu xejn kredibbli. Anki l-fatt li s-soċjetà konvenuta ddeċidiet li taġixxi għad-danni pretiżi fis-somma ta' €150,000 permezz tal-kontrotalba f'din il-kawża u mhux qabel, u l-fatt li l-uniċi proċeduri li kienet istitwiet qabel kienu daww quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħira għas-somma ta' €2,807.35, bilanċ ta' materjal konsenjat li kien għadu mhux imħallas, inaqas ferm il-kredibbiltà tal-konvenuti. Mistoqsi mill-kontroparti biex jagħti spjegazzjoni loġika għal dan, il-konvenut jgħid, mingħajr konvinzjoni, li wieħed irid jibda mill-bilanċ, anzi jgħid li kien tħallas tal-materjal kollu li l-atturi kienu ħadu mingħandu.

»Din il-qorti mhux ser tagħmel riferiment għad-deċizzjoni fil-proċeduri għar-revoka tal-mandat ta' sekwestru kawtelatorju numru 1942/2014, kif qed donnhom jippretendu l-atturi fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħhom, għax kif ġie affermat kostantement fil-ġurisprudenza nostrali, il-fatt li jintlaqa' mandat ta' sekwestru kawtelatorju ma jfissirx li l-mertu ġie ppruvat, daqskemm ukoll li l-fatt li ma ntlax tali mandat jew ġie revokat ma jfissirx li l-parti ma tistax tipprova t-teżi tagħha meta tiġi fl-istadju tal-kawża fil-mertu.

»Is-soċjetà konvenuta minkejja li kellha kull opportunità li tagħmel il-prova ta' danni allegatament subiti minnha, hija naqset milli tagħmel dan u għamlet riferiment biss għal *stock* li kien għadu fil-fabbrika tagħha mingħajr ma tagħti ebda dettall tal-valur tiegħu fis-suq. Clifton Galea, iben l-konvenut, jammetti li l-konvenut avżah bit-terminazzjoni tal-kuntratt tliet ġimgħat wara li l-atturi tterminaw il-kuntratt mas-soċjetà konvenuta, u sadanittant, sakemm avżah missieru, baqa' jqatta' x-xogħol għal dan il-proġett.

»Tenut kont ta' dawn l-inkonsistenzi, il-qorti tqis illi għandha toqgħod fuq il-verżjoni tal-atturi li l-hall tal-kuntratt kien ġustifikat minħabba l-inadempjenza da parti tas-soċjetà konvenuta u li l-verżjoni tal-konvenuti, li ma kien hemm ebda raġuni valida għall-hall tal-kuntratt, mhijiex kredibbli u m'għandhiex tingħata affidabbiltà mill-qorti.

»Tqis illi l-atturi rnextilhom jippruvaw sodisfaċentement id-danni li huma qegħdin jikkontendu li sofrew. Biex jasal għad-danni li sofrew l-atturi, l-attur beda mill-*bill of quantities* ippreparat mill-perit tal-gvern u, abbażi ta' dan, l-attur ħadem bil-prezzijiet li fuqhom kien ftiehem mas-soċjetà konvenuta u bil-prezzijiet tas-*suppliers* il-ġodda, u, permezz tal-prospett li jinsab esebit a *fol.* 233 tal-proċess, ikkalkula kemm ħallas iżjed għall-materjal li xtara mis-*suppliers* il-ġodda komparat ma' dak li kien ser iħallas bil-prezzijiet tal-kuntratt li kellu mas-soċjetà konvenuta, għall-istess xogħol, u wasal għas-somma ta' €24,362.74, inkluża l-VAT.

»Min-naħa tas-soċjetà konvenuta, kif diġà ngħad, din bl-ebda mod ma ssostanzjat id-danni li allegatament sofriet. Apparti minn hekk Victor Galea xehed a *fol.* 277 tal-proċess, li huwa kien tħallas tal-materjal kollu li kienu ħadu l-atturi.

»... ..

»... .. ir-rapport ġuridiku bejn il-kontendenti skont il-ftehim ta' bejniethom tat-30 ta' Marzu 2013 huwa wieħed ta' kuntratt ta' appalt fejn is-soċjetà konvenuta kellha tipprovdi lis-soċjetà attriċi materjal

maqtugħ minn barriera taż-żonqor tal-qawwi li jiġi pproċessat f'madum u kurduni għall-pavimentar skont speċifikazzjonijiet u dimensjonijiet preċiżi kif meħtieġ mis-soċjetà attriċi u allura għandhom isegwu r-regoli stabbiliti bl-artikolu 1640 tal-Kap. 16 peress li f'dan il-każ l-element tax-xogħol jipprevali fuq dak tal-materjal innfis:

»“1640. (1) Min jagħti x-xogħol jista' jholl, meta jrid, il-kuntratt, għalkemm ix-xogħol ikun diġà beda.

»“(2) Jekk ma jkunx hemm raġuni valida biex iħoll il-kuntratt, min jagħti x-xogħol għandu jhallas biss lill-appaltatur l-ispejjeż kollha u x-xogħol kollu tiegħu flimkien ma' somma li tiġi meqjusa mill-qorti, skont iċ-ċirkostanzi, iżda mhux iżjed mill-qliegħ li l-appaltatur seta' jagħmel b'dak l-appalt.

»“(3) Jekk ikun hemm raġuni valida biex iħoll il-kuntratt, min jagħti x-xogħol għandu jhallas biss lill-appaltatur somma li ma tkunx iżjed mill-ispejjeż tal-appaltatur u l-valur tax-xogħol, wara li jittieħed qies tal-utilità ta' dawk l-ispejjeż u dak ix-xogħol lil min ikun ta x-xogħol kif ukoll id-danni li dan ikun sofra.

»“(4) Kull somma mogħtija bil-quddiem lill-appaltatur qabel ma l-kuntratt ikun inhall għandha tiġi applikata għal dak dovut skont is-subartikolu (2) jew (3) u l-appaltatur għandu jrodd lil min ikun ta x-xogħol kull eċċess li jirriżulta.

»“(5) Il-kuntratt jinħall immedjatament malli min ikun ta x-xogħol jinforma lill-appaltatur, b'kull mezz li jkun, bid-deċiżjoni tiegħu li jholl il-kuntratt, u dan bla ħtieġa ta' ebda awtorità jew konferma mill-qorti.”

»Tqis illi *ai termini* tal-artikolu 1640 tal-Kap. 16 il-kuntratt ġie maħlul permezz tal-*e-mail* datata 15 ta' Mejju 2013. Is-soċjetà konvenuta kellha tieqaf mix-xogħol wara dik id-data. Ladarba ġie stabbilit li kienet teżisti raġuni valida biex jinħall il-kuntratt tal-appalt, għandu japplika s-sub-artikolu 1640(2) tal-Kap. 16 u min jagħti x-xogħol għandu jhallas biss lill-appaltatur somma li ma tkunx iżjed mill-ispejjeż tal-appaltatur u l-valur tax-xogħol, wara li jittieħed qies tal-utilità ta' dawk l-ispejjeż u dak ix-xogħol lil min ikun ta x-xogħol, kif ukoll id-danni li dan ikun sofra.

»Mill-provi prodotti jirriżulta li ma kien hemm ebda utilità għall-appaltanti atturi fix-xogħol li sar mis-soċjetà konvenuta wara li din kienet ġiet imwaqqafa mix-xogħol fil-15 ta' Mejju 2013. Apparti minn hekk, kwantu għax-xogħol tas-soċjetà konvenuta li allegatament ġie uttilizzat mill-appaltant għall-valur ta' €2,807.35, anki hawnhekk il-konvenuti naqsu milli jgħibu provi in sostenn ta' dan. *Stante* li ġie ppruvat sal-livell probatorju rikjest mil-liġi illi kien hemm bosta nuqqasijiet fil-materjal ikkonsenjat mis-soċjetà konvenuta, appartati l-fattur tad-dewmien fil-konsenji, is-soċjetà konvenuta għalhekk m'għandha ebda dritt għal ħlas ta' danni. Fil-konfront tal-atturi jirriżulta kif ġa ingħad li ġie ppruvat li dawn sofrew danni fis-somma ta' €24,362.74, li għandhom jiġu mħallsa mis-soċjetà konvenuta.«

9. Is-soċjetà konvenuta appellat b'rikors tas-27 ta' Ottubru 2017 li l-atturi wieġbu għalih fl-20 ta' Novembru 2017.

10. L-appell tas-soċjetà intimata jolqot l-apprezzament tal-provi tal-ewwel qorti, u ġie mfisser hekk:

»1. Jidher li l-qorti straħet ħafna fuq provi unilaterali mingħajr ma ħadet in konsiderazzjoni l-provi sottomessi mis-soċjetà appellanti.

»Jidher ċar li l-atturi (appellati) kienu huma stess li għażlu lis-soċjetà konvenuta (appellanti) għaliex diġà kellhom *a working relationship* u dan kif ġie ammess u kif riferruta fis-sentenza appellata – ‘kien diġà jaf ix-xogħol li joffri l-konvenut relatat ma’ kuntratti tal-gvern, inkluż il-pavimentar tal-Belt’ u kien jaf ukoll bil-*modus operandi* tal-konvenut għaliex intqal mill-Perit Schembri li ‘... għalkemm kellu kultant jiġri wara l-konvenut biex ilesti x-xogħol, ix-xogħol tal-konvenut mexxa sewwa u kien tajjeb’.

»Fir-rigward tal-qisien u ċanfrin, il-Perit Schembri u il-Perit Alexander Cutajar stess jikkonferma illi dawn il-qisien ma kinux stipulati fuq il-kuntratt u li kien il-perit tal-gvern stess li iddeċieda ‘*there and then on sight*’ il-qisien u għalhekk wieħed ma jistax jifhem kif is-soċjetà attriċi appellata u l-gvern ippretendew li l-materjal ikun *pre-cut* mingħand is-soċjetà konvenuta *cioè* appellanti. Din hija sitwazzjoni fejn is-*supplier* ma ġiex mogħti l-informazzjoni kollha meħtieġa dwar ċertu tip ta’ materjal. Addizzjonalment, (i) il-Perit Schembri jixhed illi dwar dan iċ-ċanfrim, huwa kien qal lil Victor Galea illi ‘Victor kont għidtlu isma’ anke rigward tulijiet stabbilixxi ċanfrin li trid inti u qies li trid inti però jkun uniformi’ u (ii) ma ngabet assolutament l-ebda prova li dan il-qis partikolari ta’ 50mm taċ-ċanfrin ġew ikkomunikati b’xi mod mal-appellant; (iii) fix-xhieda tal-Perit Schembri hemm ammissjoni li Victor Galea qatt ma kien ikun fuq is-*site meetings* għaliex meta ġie mistoqsi jekk ‘*is-site meetings* kontu titolbu li jkun preżenti s-Sur Galea wkoll bħala *supplier* tal-materjal?’ Il-perit wieġeb li ‘ma kienx hemm għalfejn għaliex bħala *main contractor* kien Vincent Zammit’. Għalhekk wieħed jistaqsi la darba li la l-kuntrattur u lanqas il-perit tiegħu ma ħassew il-ħtieġa li jitolbu lis-soċjetà appellanti sabiex taċċedi fuq il-post għal *site meetings* kif setgħat verament tevalwa l-ilmenti? Dan kollu jqajjem dubji għaliex twaqqfet arbitrarjament is-soċjetà appellanti milli tforni l-materjal għal dan il-proġett.

»Kienet is-soċjetà attriċi (appellata) li fittxet lis-soċjetà konvenuta (appellanti) għal dan il-proġett għaliex is-soċjetà konvenuta kellha l-aktar rati vantaġġużi u meta l-gvern kien ta l-appalt lis-soċjetà appellata kien għa aċċetta l-kampjuni wkoll. Għalhekk għal dak li jirrigwarda l-allegazzjoni tal-atturi li l-materjal kien ta’ kwalità inferjuri ma treġix għax dak il-materjal kien skont il-kwalità pattwita.

»Vincent Zammit jgħid li dan ix-xogħol żejjed li daħlu fih minħabba l-allegati difetti swielu eluf ta’ euro żejda u qal ukoll li l-gvern kien bagħat għalih biex jirrimedja dwar il-kwalità tax-xogħol u ż-żmien tal-konsenja. L-attur jgħid li, wara ġimgħa minn meta kienu taw avviż lill-konvenut, huwa kellu jwaqqaf lill-konvenuti mix-xogħol għax dan ma kienx qed jimxi skont il-kuntratt. Izda meta kkonfrontat bl-ittra tal-Perit Cutajar datata Jannar tal-2014 meta l-konvenut kien ilu li twaqqaf, l-attur ammetta li dan kien żball u fil-fatt dik l-ittra kienet qed tirreferi għas-*supplier* il-ġdid li kellu problemi miegħu wkoll. Dan jindika u juri biċ-ċar li l-attur (appellat) kellu problemi ma kulħadd u għalhekk il-

fattur komuni kien l-attur u l-*modus operandi* ta' kif ġie tackled il-*foresight* tal-proġett in diżamina.

»L-attur (appellat) ikkonferma li ma wehlix penali għax kien hemm ukoll varjazzjonijiet li ried l-gvern u kien hemm żmien meta l-MEPA kienet waqqfet il-proġett, u għalhekk ma kellux jintefa' dawl iktraħ fir-rigward ta' dewmien fuq is-soċjetà appellanti.

»Jidher li ma ġiex notat li s-soċjetà appellata dejjem kellha il-ħsieb li telimina lis-soċjetà appellanti mill-proġett, u dan għaliex, meta Vince Zammit ġie ikkonfrontat ukoll bid-data tal-istimi, li huwa stess kien ippreżenta u li kellu mingħand id-ditta *Agius Marble Works*, *cioè* t-2 ta' April 2013 (*cioè* 48 siegħa biss wara li ġie iffirmat il-kuntratt *order to start* mal-appellant quddiem il-Perit Giorgio Schembri, u li kien hu stess wkoll li kien talab l-istima minn għand *Agius Marble Works*!) li kienet qabel l-*order to start works* tal-appellanti tal-4 ta' April 2013 u dik ta' *A.F. Ellis Marble Works* li kienet bid-data tas-16 ta' April 2013 (din l-istima kienet eżattament xahar qabel li Vince Zammit waqqaf arbitrarjament lis-soċjetà appellanti), però meta ġie mistoqsi kienx jaf jispjega kif dawn l-istimi nġiebu qabel jew ġimgħa biss wara li kellu jibda l-kuntratt mal-konvenut (appellanti), l-attur ma kienx jaf jispjega dan. Addizzjonalment, Vince Zammit spjega li hu kellu dejjem *available suppliers* oħrajn għal dak li jista' jinqala' u, fuq domanda tal-kontroparti dwar dewmien, għaliex ma dahħalx *supplier* ieħor flimkien mal-konvenut, l-attur spjega li jekk tibda b'wieħed mhux ser tgħid lill-ieħor jagħmel xogħol fejn ma jlaħħaqx tal-ewwel, għax hekk ma jaħdmux. Din l-affermazzjoni ma treġix meta wieħed jara l-istampa kollha għaliex wieħed jistaqsi: x'inhu l-iskop biex ikollok *suppliers* oħra meta ma tużahomx? Apparti kollox dan ikompli jindika u jsaħħaħ il-malafede tas-soċjetà appellata li tittermina s-*supply agreement* qabel it-terminu li kien ġie iffirmat. Il-fatt li s-soċjetà *A.F. Ellis Marble Works* kienet dahlet fiż-żarbun tas-soċjetà appellanti immedjatament wara li twaqqfet jindika biċ-ċar li, qabel ma' l-appellant beda jissupplixxi l-materjal, l-appellanti ġja kienu qed ifittxu lil ħaddieħor u allura ċ-ċamfrin u 'l-ġustifikazzjonijiet' kollha għat-terminazzjoni tal-kuntratt mill-appellanti kienu xejn aktar ħlief skużi!

»Fir-rigward tax-xiehda ta' Victor u Clifton Galea, il-qorti ikkonkludiet li a bażi ta' probabbilità r-raġuni vera u proprja għalfejn kien hemm dewmien fil-konsenji min-naħa tas-soċjetà konvenuta kienet sempliċement għaliex il-konvenut jgħid li, meta bdew iħaffru, sabu saffi ta' materjal ieħor, apparti il-*hardstone*, li ma kienx sewwa li jintilef jew jitkisser biex jaslu għal-livell li riedu, għax dan kellu valur għal proġetti oħra. Il-qorti wasslet għall-konklużjoni li kien dan il-fattur li kien ikkawża d-dewmien fil-konsenji da parti tas-soċjetà konvenuta però wieħed irid jifhem li, biex wieħed jieħu materjal minn taħt l-ieħor, irid jitneħħa dak ta' l-ewwel saff. Għalhekk bl-akbar rispett lejn il-qorti din it-teżi ma treġix.

»Skond l-osservazzjonijiet ta' din il-qorti, 'l-inkonsistenzi fix-xhieda tal-konvenut u ta' ibnu Clifton Galea kienu preċiżament fuq il-punti in kontestazzjoni f'din il-kawża'. Wieħed irid josserva li Clifton Galea ma kienx il-persuna li kienet tmur fuq il-post u xogħlu kien sempliċement fil-fabbrika. Il-proġett kien f'idejn Victor Galea u Clifton Galea kien jassistih. Għalhekk wieħed ma jistax jippretendi li għaliex ċertu dettalji ma jkunx jaqblu allura hemm kontroversja li twassal biex wieħed jemmen lill-atturi appellati u mhux il-konvenuti appellanti.

»2. Fir-rigward tar-responsabbiltà tas-soċjetà appellanti għal ħlas tad-danni fis-sentenza appellata jirriżulta li l-konklużjoni li waslet għaliha fir-rigward hija bażata fuq valutazzjoni erronja tal-fatti *stante* li d-dewmien riskontrat ma' kienx dak tas-soċjetà appellanti iżda kien ikkawżat minn dewmien ta' terzi u *cioè* tal-MEPA u tal-gvern. Fid-dawl ta' dan, il-konvenut appellant ma għandux ibati d-danni akkollati lill-mill-qorti fis-sentenza hawn appellata. Di fatti subordinament u mingħajr l-ebda preġudizzju għas-sueċċepit, l-appellanti m'huwa responsabbli għal ebda danni fil-konfront tal-appellat jew min minn-hom peress li huwa stess, arbitrarjament, u mhux kif allegat minn-hom li da parti tal-gvern, waqqfu lis-soċjetà appellanti milli tesegwixxi l-obbligi tagħha assunti permezz tal-kuntratt suċitat b'konsegwenza illi l-istess soċjetà appellanti soffriet danni. Fid-dawl ta' dan il-konvenut appellant ma għandux ibati d-danni akkollati lill-mill-qorti fis-sentenza hawn appellata.

»3. It-tielet aggravju huwa li ma ġiex applikat l-artikolu 1640 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta għal dik li tirrigwarda l-kontrotalba. Din id-dispożizzjoni tal-liġi tirrigwardja il-konsegwenzi riżultanti mit-terminazzjoni ta' kuntratt bħal dak in diżamina; jirriżulta li ma tistax tiġi ikkontestata t-terminazzjoni tal-kuntratt, madankollu l-intimat (l-appellant) għandu jkun intitolat, peress li għandu jirriżulta paċifiku f'għajnejn il-gustizzja li s-soċjetà konvenuta rikonvenzjonanti kienet intitolata tiġi kkompensata *sia* jekk l-appalt tħassar għal raġuni valida kif ukoll jekk mhux għal raġuni valida. Naturalment il-kumpens ivarja skond jekk it-terminazzjoni tkunx għal raġuni valida jew le.

»Fit-talbiet rikonvenzjonanti (i) mill-analiżi tal-kuntratt *de quo* jirriżulta illi l-valur kien ta' €143,500. Id-depożitu mħallas mill-appellat għall-appellant kien ta' €5,000. Għalhekk bilanċ ta' €138,500. (ii) mix-xhieda tal-Perit Alexander Cutajar, jirriżulta illi kien tqiegħed xogħol li ammonta għal madwar 20-30 metru, b'medja ta' 25 metru linejari (iii) il-proġett kien intiż għat-tul ta' 1.7 kilometru, kalkolu *pro rata* jirriżulta f'xogħol fornut b'valur ta' €2,807.35 iv) fir-rigward tal-kalkolu li għandha tagħmel din il-qorti, l-appellant umilment tissottometti illi l-figuri għandhom jiġu ibbażati fuq dak ikkontestat waqt l-eżekuzzjoni tal-mandat ta' deskrizzjoni intavolat mill-appellati kontra l-appellanti bin-numru 174/16 akkordat fid-9 ta' Frar 2016 li jinkludu l-ħwejjeġ bin-numri 21, 25, 28 u 30 fil-lista tal-marixxali li huma proprju dak il-materjal maħzun lest fuq *pallets* li s-soċjetà appellanti kienet għa iproduċiet in eżekuzzjoni tal-kuntratt ifformat mal-appellati (ara skeda a bażi ta' volum ta' materjal deskritt fil-mandat ta' deskrizzjoni numru 174/16) (v) fir-rigward tad-danni sofferti mill-konvenut appellant li huwa sofra mis-soċjetà appellata u *cioè* dik is-somma ta' elfejn, tmien mija u seba' euro u ħamsa u tletin ċenteżmu (€2,807.35) is-soċjetà appellata qatt ma ikkontestat it-talba tas-soċjetà appellanti fir-rigward u għalhekk dan huwa ekwivalenti għall-ammissjoni tas-soċjetà appellata li l-ammont inkwistjoni kien minnha dovut lis-soċjetà appellanti.«

11. L-atturi wieġbu hekk:

»... .. Minn eżami matematiku sempliċi, jirriżulta li fil-5 ġimgħat li effettivament l-intimati damu jaħdmu għall-proġett ta' Ħad-Dingli l-intimati pproduċew u ssupplew is-segwent:- 33% ta' kurduna (165.91 metri minn 500 metru); 15% ta' pavimentar 20 × 20 (30 metru kwadru

minn 200 metru kwadru) u 2.8% ta' planks (14.3 metri kwadri minn 500 metru kwadru). Dawn il-perċentwali huma maħduma biss fir-rigward tal-5 ġimgħat li effettivament Victor Galea u s-soċjetà tiegħu damu jaħdmu

»... ..

»Jirriżulta ... li minkejja li l-intimati kienu jafu ben tajjeb li ġew imwaqqfa mix-xogħol għar-raġunijiet li għa jirriżultaw mix-xhieda prodotti mill-atturi, inkluż il-perit tal-gvern, huma jallegaw li komplew jipproduċu l-materjal li tiegħu qed jitolbu danni permezz tal-kontrotalba tagħhom.

»... ..

»Jirriżulta għalhekk, fuq ammissjoni tal-konvenut stess, illi (skond hu) hu baqa' jipproduċi l-materjal minkejja l-ordni li jwaqqaf il-kuntratt.

»... ..

»Victor Galea jgħid li r-raġuni li waqqfuh, skond hu, kienet minħabba 7 metri lineari ta' kurduna, li skond il-kuntrattur kienu difettużi. L-intimat jeżebixxi wkoll ritratt li huwa jgħid li jindika l-volum tax-xogħol li kien ipproduċa. Dan minkejja li fl-*email* mibgħuta minnu stess jgħid li għandu 14-il *pallett* ta' materjal, li però jgħid li seta' juża' f'kuntratt li huwa kellu f'Bormla u li kienu qed jagħmlulu l-pressjoni biex juża' dak il-materjal għall-proġett ta' Bormla. Għalhekk, jirriżulta *ex admissis* mill-konvenut li anke dak il-materjal li huwa jgħid li pproduċieh għall-proġett ta' Ħad-Dingli, huwa spicċa użah għall-proġett ta' Bormla u għalhekk mhuwiex minnu li sallum għad hemm xi materjal li huwa ma uża qatt u li ġie rekat dannu lilu, wisq anqas danni ta' €150,000 kif talbu l-konvenuti fil-mandat ta' sekwestru kawtelatorju – liema mandat ġie revokat

»... ..

»Fix-xhieda tiegħu tal-15 ta' Marzu 2016, il-konvenut Victor Galea jispjega wkoll li dak li 'baqa' ma wiċċu' kienu biss il-blokok ta' materjal tal-qawwi mqatta'.

»... ..

»Tajjeb jingħad li l-blokok tal-materjal jikkonsisti f'dik il-materja prima qabel titqatta' f'madum tal-pavimentar. Għalhekk, huwa ovvju li l-intimati setgħu (kif jirriżulta li għamlu) kwalunkwe użu mill-istess blokok. L-intimat Galea jgħid ukoll li parti mit-'telf' tiegħu jikkonsisti fil-fatt li ġie *stranded* peress li ma ħax *bookings* oħra. Minkejja dan, huwa stess, f'*email* mibgħuta minnu, jammetti li huwa kellu xogħol ieħor kontemporanjament ma' dak ta' Ħad-Dingli, u għalhekk lanqas din l-allegazzjoni ma tissussisti. L-ewwel proċess u l-blokok fuq il-*palletts* jidhru fir-ritratti eżebiti mill-konvenut Victor Galea stess Dok. VGA7 u Dok. VGA8.

»Dan fil-fatt jikkombaċja perfettament ma' dak li, *a tempo vergine*, l-intimat Galea jgħid fl-*email* tiegħu tal-21 ta' Mejju 2013 ... mibgħuta lill-atturi, fejn testwalment jgħid hekk: "*14 pallets of ready works from already cutted in the first proses [sic]*".

»L-intimat ikompli jgħid hekk:

»"From your side please confirm whether we continue to produce your requested order or we stop producing your order."

»“We have pressure to supply at Bormla paving project and we are on hold awaiting confirmation please clarify”.

»Dan jindika li, jekk xejn, l-intimat kellu 14-il *pallet* ta' blokok imqatta' – fi kliemu – mgħoddi mill-ewwel proċess biss. Dan jikkombaja wkoll mat-talba tiegħu biex l-atturi jikkonfermaw jekk verament waqqfuhx sabiex, presumibbilment, ikun jista' jgħaddi l-istess blokok f'forom differenti għal proġetti oħra – senjatament għal dak ta' Bormla li skond hu kellu pressjoni biex jissupplixxu.

»Għal din l-*email*, l-atturi wiegħbu mill-ewwel b'*email* oħra datata dakinhar stess, 21 ta' Mejju, fejn ikkonferma li “*We will not collect more material due haven't been approved by me and my architect and the architect in charge*”.

»Dan juri wkoll għalxiex l-intimati qatt ma kienu interpellaw, wisq anqas ipprocedew, fil-konfront tal-atturi għal danni, *stante* li ma kien hemm ebda danni sofferti. Huma pprocedew biss għas-somma ta' €2,807.35, quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar bil-kawża fl-ismijiet *VG Tiles Co Ltd v. Zammit Vince* (talba nNumru 455/2014) liema talba għet ċeduta mis-soċjetà *VG Tiles Co. Ltd* fis-seduta tal-4 ta' Frar 2015.

»... ..

»... .. L-atturi inkorrew l-ispejjeż biex irrimedjaw u sewwew id-difetti fil-materjal, liema difetti mhux biss huma ammessi mill-intimat Galea stess, iżda anke mill-Perit Giorgio Schembri, u mill-Perit Alex Cutajar, Għal dawn ix-xogħolijiet remedjali, l-atturi jikkonfermaw spiża ta' €2,565.75 kif jirriżulta mill-*istatement* eżebit mill-attur Vincent Zammit.

»L-attur Vincent Zammit, kif għa ingħad, jikkonferma li bejn il-prezz li kien ser ikollu jhallas lill-intimati, għaladarba eżegwew l-obbligi tagħhom korrettament, u l-prezz li spiċċa effettivament iħallas lil *A.F. Ellis*, appaltatur ieħor, huwa bata spiża żejda ta' €20,646 (VAT mhux inkluz). B'kollox għalhekk, l-atturi qed jippretendu s-somma ta' €26,928.49.

»Għall-kuntrarju tal-atturi, l-intimati mkien ma għabu mqar prova waħda tad-danni li huma qed jallegaw li batew.

»... ..

»Għall-ewwel darba, imbagħad, l-intimat Galea jgħid li b'riżultat tan-nuqqas tal-atturi fadlulu 60 blokk ta' ċirka 15-il tunnellata l-waħda li baqa' ma użahomx. Din l-allegazzjoni tal-intimat Galea m'għandhiex mis-sewwa u huwa ċar li l-intimat qed jigdeb bil-ġurament. Din tixhdu l-*email* huwa fuq imsemmija mibgħuta minn Victor Galea stess fejn isemmi 14-il *pallet* ta' blokok li kellu bżonnhom għal impenni oħra fix-xogħol tiegħu. F'kull każ, huwa loġiku li blokok ta' materjal jistgħu jigu mqatta' f'kull disinn li jixtieq *stante* li dawn ma kinux għadhom imqatta' skond il-parametri tal-*specifications* tal-kuntratt tiegħu tat-30 ta' Marzu 2013.

»Fl-istess xhieda, l-intimat Galea jsemmi wkoll, għall-ewwel darba, u in kontroezami, 20 *pallet* ta' kurduna mqatta'. Anke din l-allegazzjoni tirriżulta għal kollox inveritiera. Din kienet l-ewwel darba li qatt semmiha l-intimat Galea. Imkien ma għab prova li dawn effettivament jeżistu.

»Fil-fatt, Victor Galea jgħid li hu lill-atturi qatt ma interpellahom għad-danni li huwa jgħid li sofra. Għall-kuntrarju però, interpellahom biss għall-bilanċ ta' materjal fornut.

»... ..

»Dan jixhed bl-aktar mod ċar li l-aggravji fl-appell tal-appellanti huma infondati u bażati fuq allegazzjonijiet inveritieri, hekk kif iddeċidiet l-ewwel qorti fis-sentenza appellata. L-intimati qatt ma għamlu talba għal danni u qatt ma talbu lill-atturi xi ħlas ta' danni. Talbuhom biss ħlas ta' bilanċ ta' €2,807.35 u xejn aktar. Anke l-ewwel qorti fid-digriet tagħha tat-3 ta' Frar 2015 għar-rikors revoka tal-mandat ta' sekwestru fl-ismijiet premessi, minkejja li fuq bażi *prima facie*, kienet irrimarkat li l-intimati qatt ma talbu xejn aktar għajr din is-somma ta' €2,807.35.

»Konsiderazzjonijiet legali b'risposta għall-aggravji tal-intimata appellanti

»(A) L-intimat appellant m'huwa jgħid xejn ġdid fir-rikors ta' l-appell tiegħu

»L-aggravji kollha tal-appellanti, fis-sustanza, jittrattaw l-apprezzament tal-fatti magħmul mill-ewwel qorti. Permezz tal-appell tiegħu, l-appellant qed jitlob li din il-qorti terġa' tidhol fil-mertu diġà eżaminat bir-reqqa mill-ewwel qorti.

»... ..

»Minn eżami tal-proċess ma jirriżulta li kien hemm ebda raġuni gravi, jew eċċezzjonali, li għandha twassal lil din il-qorti għall-konklużjoni li l-ewwel qorti ma setgħetx, jew manifestament ma kellhiex, tasal għall-konklużjoni li waslet għaliha. Ma tirriżulta ebda raġuni gravi biżżejjed sabiex din il-qorti tiddisturba l-apprezzament magħmul mill-ewwel qorti fuq il-provi li kellha quddiemha, u ma hemm xejn manifestament żbaljat fl-apprezzament u l-konklużjonijiet raġġunti mill-ewwel qorti li jiġġustifika sostituzzjoni tad-diskrezzjoni li din kellha fl-apprezzament tal-provi.

»Fil-verità l-ewwel qorti għamlet apprezzament tajjeb tal-fatti u applikat korrettament il-fatti u l-provi kollha li kellha quddiemha sabiex waslet għall-konklużjoni tagħha.

»... ..

»(B) Fl-appell tagħha, l-appellanti tippretendi li l-ewwel qorti kellha tagħmel xogħolha f'dawn li huma provi

»Huwa prinċipju aċċettat li huwa l-attur li jrid jipprova t-talba tiegħu biex din tiġi milqugħa. Dan mhux biss skond id-dispost tal-artikolu 562 tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta iżda anke skond id-dettam *onus probandi incubit qui dicit non ei qui negat*

»... ..

»... .. in prim' istanza, l-appellanti mkien ma gābet prova waħda dwar l-allegazzjoni mressqa minnha bil-kontrotalba. Lanqas ma gābu sempliċi prova biex jirribatti l-pretensjonijiet tal-esponenti. Għalhekk, id-deċiżjoni tal-ewwel qorti hija tajba u ġusta u l-appell tal-appellanti għandu jiġi miċħud bl-ispejjeż kollha kontra tagħha.

»(Ċ) F'kull każ, l-ewwel qorti għamlet apprezzament tajjeb tal-provi u applikat korrettament id-disposizzjonijiet tal-liġi dwar l-appalt

»It-tieni u t-tielet aggravju tal-appellanti jittrattaw il-mertu u li, skond l-appellanti, l-ewwel qorti ma applikatx id-disposizzjonijiet relattivi għall-istitut tal-appalt.

»... ..jirriżulta ċar, anke mis-sentenza appellata, li l-ewwel qorti mhux biss għamlet analiżi korretta tal-fatti, iżda li applikat dawk l-istess fatti fid-dawl tad-disposizzjonijiet tal-Kodiċi Ċivili biex waslet għad-deċiżjoni tagħha tad-9 ta' Ottubru 2017.

»... ..

»Korrettement, l-ewwel qorti qieset li l-kuntrattazzjoni ta' bejn il-kontendenti hija waħda ta' *locatio operis*. Dan huwa evidenti mill-prevalenza qawwija tal-obbligazzjoni *di fare* fuq dik *di dare*. Il-Qorti tal-Kassazzjoni Taljana tispjega li "*il diverso oggetto*" tal-kuntratt huwa dak li jiddistingwi l-istitut tal-appalt minn dak tal-bejgħ. Din hija l-istess pożizzjoni aċċettata fil-ġurisprudenza nostrana

»F'kull każ, jidher li anke l-appellanti taqbel li l-kuntrattazzjoni hija waħda ta' appalt u li għalhekk kellhom jiġu applikati d-disposizzjonijiet relattivi għal dan l-istitut. Dan jirriżulta ċar mit-tielet aggravju tas-soċjetà appellanti.

»Hekk kif korrettement iddeċidiet l-ewwel qorti, it-terminazzjoni tal-kuntratt ta' appalt tat-30 ta' Marzu 2013 saret b'*email* tal-15 ta' Mejju 2013. Mill-provi, imbagħad jirriżulta ċar li l-esponenti kellhom raġunijiet validissimi għalxiex jitterminaw il-kuntratt. Fost raġunijiet oħra, is-soċjetà *Sier & Sons Ltd* itterminat il-kuntratt bejnha u bejn l-appellanti minħabba x-xogħol difettuż li kienu qed jikkonsenjaw u minħabba d-dewmien fl-eżekuzzjoni tax-xogħol tagħhom.

»Fid-dawl tal-artikolu 1640(2), l-ewwel qorti ddeċidiet li l-esponenti m'għandhom xejn xi jħallsu lill-appellanti. Din l-interpretazzjoni hija korrettement bażata fuq it-test tal-liġi peress li meta jkun hemm raġuni valida għat-terminazzjoni l-qorti, *ex lege*, hija marbuta li ma tagħtix somma akbar minn din li tkun tirrappreżenta l-ispejjeż tal-appaltatur u l-valur tax-xogħol iżda dan wara li wieħed jieħu in konsiderazzjoni l-utilità tax-xogħol li jkun sar mill-appaltatur u d-danni li jkun soffra min ikun ta x-xogħol.

»*In vista* tax-xhieda mogħtija mill-Periti Giorgio Schembri, kif ukoll il-Perit Alexander Cutajar, li t-tnejn xehdu dwar ix-xogħol ħażin maħdum u supplit mill-intimati, kif ukoll dwar id-dewmien fil-konsenja tal-istess xogħol, m'hemmx dubju li l-esponenti kellhom raġuni valida għat-terminazzjoni tal-kuntratt *locatio operis*.

»... ..

»... .. l-esponenti jissottomettu illi, fid-dawl tal-ispejjeż inkorsi, tad-danni sofferti u tad-dewmien li tiegħu jaħtu l-appellanti, m'hemmx dubju li l-ispejjeż u l-valur tax-xogħol, supplit mill-appellanti, m'għandu ebda utilità u huwa bla valur. Barra minn hekk, tajjeb jingħad li l-intimati f'din il-kawża mkien ma ġabu prova tal-bilanċ tal-prezz li huma jgħidu li għadu dovut favur tagħhom. Fil-fatt, l-intimati jibbażaw il-kawża sħiħa billi jiddefendu l-pożizzjoni tagħhom għat-terminazzjoni tal-appalt, u, b'diversi asserzjonijiet konfliġġenti u konfużjonarji, jgħidu li soffrew danni. L-appell tal-appellanti huwa proprju riproduzzjoni identika ta' dak li qalu l-appellanti in prim'istanza bid-differenza li

jagħmlu tentattivi li jagħmlu provi f'dan l-istadju mingħajr ma qatt ġabuhom fl-ewwel istanza.

»... ..

»(Ċ) F'kull każ, l-appellanti *V.G. Tiles Co. Ltd* kienet ġà rrinunzjat għal kwalsijasi pretensjoni bit-talba tagħha preżentata quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar

»L-appellanti *V.G. Tiles Co. Ltd* kienet ġà ressqet talba fis-somma ta' €2,807.35 quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar b'kawża fl-ismijiet *V.G. Tiles Co. Ltd v. Vince Zammit* (455/2014). B'din il-kawża quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar, magħduda mal-fatt li għal aktar minn sena l-appellanti u l-intimat l-ieħor Victor Galea qatt ma interpellaw lill-esponenti għal xi danni sofferti, għandhom jitqiesu li rrinunzjaw, bl-aġir tagħhom u taċitament, għal kwalsijasi pretensjoni in konnessjoni mal-kuntratt ta' Ħad-Dingli.

»Bħala fatt, l-appellanti kienet irrealizzat bis-sitwazzjoni xejn felici li kienu daħlu fiha proċeduralment u kien proprju għalhekk li b'seduta tal-4 ta' Frar 2015 huma kienu ċedew il-kawża quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar. Dan ma jnaqqas xejn minn dak li l-intimati kienu ġà, taċitament, irrinunzjaw għalih bil-kawża quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar.

»Konsegwentement, għal din ir-raġuni wkoll, l-appell odjern għandu jiġi miċhud u s-sentenza appellata tiġi konfermata.

»... ..«

12. Il-qofol tal-kwistjoni essenzjalment hija jekk l-atturi kellhomx raġuni tajba, kif imfisser fl-art. 1640 tal-Kodiċi Ċivili, biex itemmu l-appalt.

13. Nibdew bil-kronologija tal-fatti hekk kif seħħew:

14. Is-soċjetà attriċi ngħatat kuntratt pubbliku biex tagħmel xogħol ta' pavimentar u xogħol ieħor anċillari fil-limiti ta' Ħad-Dingli. Il-kuntratt mal-gvern sar fit-8 ta' Marzu 2013 u x-xogħol kellu jitlesta fi żmien sitt xhur minn dakinhar li jingħata *order to start works*. Dak l-avviż ingħata fl-4 ta' April 2013 u għalhekk ix-xogħol kellu jitlesta sal-4 ta' Ottubru 2013.

15. Il-ħsieb kien li l-atturi jiksbu l-materjal meħtieġ għall-proġett mingħand is-soċjetà konvenuta, u għal dan il-għan fit-30 ta' Marzu 2013 il-

partijiet iffirmaw dak li sejħulu *supply agreement* li bis-saħħa tiegħu ftiehm u *inter alia* hekk:

»1. *V.G Tiles* shall supply the following hardstone products to *Sier & Sons* at the following rates:

»a) Supply only of one thousand seven hundred (1,700) linear metres hardstone kerbs having the approximate size of 20cm × 22.5cm × free length to be determined by *VG Tiles*, with chamfered edge on one side ... Acceptable tolerances are set at +/- 50mm ...

»b) Supply only of six hundred square metres (600m²) bush-hammered hardstone tiles having the approximate size of 20cm × 20cm × 5cm ... Acceptable tolerances are set at +/- 5mm ...

»c) Supply only of one thousand eight hundred square metres (1,800m²) hardstone planks measuring 30cm × 5cm thickness × free length to be determined by *VG Tiles*; and 40cm × 5cm thickness × free length to be determined by *VG Tiles*; and 50cm × 5cm thickness × free length to be determined by *VG Tiles*

»2. All rates quoted are *ex-works* at *VG Tiles*' premises in Attard. Total supply value amounts to one hundred and forty three thousand five hundred Euro (€143,500);

»3. *Sier & Sons* is hereby paying, by way of deposit on accounts of the global price for the supply described hereinabove, the sum of five thousand Euro (€5,000) upon signing of this agreement;

»... ..

»5. *VG Tiles* hereby agrees to make the following minimum quantities of hardstone products as described hereinabove available for collection *ex-works* in Attard to *Sier & Sons*, every week:

»a) One hundred linear metres (100) hardstone kerbs with chamfered edge on one side, having the approximate size of 20cm × 22.5cm × free length, with acceptable tolerances are set at +/- 50mm;

»b) Forty square metres (40m²) bush-hammered hardstone tiles having the approximate size of 20cm × 20cm × 5cm;

»c) One hundred square metres (100m²) hardstone planks, measuring either 30cm × 5cm thickness × free length, or 40cm × 5cm thickness × free length, or 50cm × 5cm thickness × free length;

»... ..

»8. *VG Tiles* shall at all times ascertain that the weekly supply quantities referred to hereinabove will be adhered to, save for any justifiable circumstances such as, but not limited to, Acts of God, injury or death. *Sier & Son* reserves the right of indemnity from *VG Tiles* should any penalties for delays be imposed by the Ministry for Resources and Rural Affairs (MRRA), strictly and solely in relation to unjustified delays in the supply of materials as agreed to herein;

»... ..

»10. Materials supplied be up to standard as per attached specifications issued by Ministry of Resources & Rural Affairs (MRRA) as part of contract of Works for the same tender document.

»“11. All hardstone material shall be approved by the Architect in charge and any slabs which in his opinion are defective shall be replaced at the Contractor’s expense”«

16. Is-soċjetà attriċi ngħatat *order to start works* fl-4 ta’ April 2013, u bdiēt tiġbor il-materjal mingħand is-soċjetà konvenuta fit-18 ta’ April 2013.

17. Sal-15 ta’ Mejju 2013 is-soċjetà attriċi ġabret madwar mija u sitta u sittin metru lineari (166m) ta’ materjal għall-kurduna tal-bankina.

18. Fil-bidu ta’ Mejju 2013 is-soċjetà attriċi lmentat dwar xi difetti li sabet fil-materjal għall-kurduna tal-bankina. Ilmentat l-aktar dwar il-fatt li ċ-ċamfrin tal-kurduna (il-parti ta’ barra tal-bankina) ma kienx uniformi u ma kienx identiku għal kull qatgħa tal-kurduna. Ilmentat ukoll dwar il-wisgħat differenti tal-kurduna. Qalet ukoll li s-soċjetà konvenuta ma kinitx qiegħda tissupplixxi l-kwantitajiet tal-materjal kif miftiehem fil-kuntratt tat-30 ta’ Marzu 2013.

19. Wara li s-soċjetà attriċi ġabret madwar ħmistax-il metru lineari għall-*crazy paving*, tat struzzjonijiet lis-soċjetà konvenuta sabiex twaqqaf il-produzzjoni ta’ dan il-materjal.

20. Fil-15 ta’ Mejju 2013 is-soċjetà attriċi bagħtet *email* lis-soċjetà konvenuta biex ittemm il-ftehim ta’ bejniethom tat-30 ta’ Marzu 2013. Dan l-*email* iġħid hekk:

»Sier & Sons Ltd is giving the order to stop all the supplies from V.G. Tiles Co Ltd due to low quantities of hardstone material and damage material. V.G. Tiles will be responsible for and lost of time frame and lost of profit due to any justifiable circumstances have been reported, such as, acts of God, injury or death. As the e-mail send on 04/05/13

V.G. Tiles still have to fix the chamfer of the kerb and take the damage material that it still onsite that have been not approved by the architect in charge, there is still the returns that have been made which are 7 square meter of 20×20 and 12.29 linear meter of kerb damage that haven't been invoiced for the return.«

21. Il-konvenuta wiegħbet hekk fil-21 ta' Mejju 2013:

»In regards of chanfers government tenders standard are 2.5cm and we did as previous projects we done on kerbs, once you had instructions from your architect to do them bigger we did as requested and as you know I phone personally to come and adjust the chanfers on site of the first few deliveries as we also had discussed before but from your site you told us I don't have the generator we will do them later.

»In regards of quantities we are supplying regularly accordance to your request but don't forget that you had stopped us to produce $40 \text{ cm} \times \text{free length}$ due to a dispute of laying methods between you and your tenderer.

»In regards 7 sqm 20×20 12.29 kerbs they had been ready the day after. Its from your side they were not collected.

»Please note that injuries and deaths thanks God there wasn't but although our main machine had suffered main gearbox extensive damage and I went straight abroad to get the parts so we will continue to supply for your project there was material cutted from the first process, and hence the main machine was stopped we manage to gather around 14 pallets of ready works from already cutted in the first process.

»... ..

»From your side please confirm whether we continue to produce your requested order or we stop producing your order.

»We have pressure to supply at Bormla paving project and we are on hold awaiting confirmation. Please clarify.«

22. Dakinhar stess is-soċjetà attriċi wiegħbet hekk:

»We will not collect more material due haven't been approved by me and my architect and the architect in charge and the risen is (not the same as the sample) material not good (frugal), as I almost always collected the material, Victor have never mention that he had machinery problem, I always seen it working the machinery (liar) send copy of your fly ticket to my lawyer now, giving the best to supply me is not risible, the target was 100 meter per week not per month, not mention the garbage of material supplies, and last week Victor didn't was abroad (liar) because I know where he have been all week nota as you told me that he was abroad, let ask tile and polish if Victor was abroad, from now on you will hear by my architect or lawyer.«

23. Is-soċjetà attriċi mbagħad qabbdet żewġ kuntratturi oħra – *A.F. Ellis (Marble Works) Limited* u *J.J. Gauci Granite Limited* – sabiex tikseb mingħandhom l-istess materjal li kellu jiġi fornit lilha mis-soċjetà konvenuta.
24. Ir-raġunijiet li tagħti l-attriċi biex temmet l-appalt kienu tnejn: il-kwalità tal-materjal tal-*hardstone kerbs* u d-dewmien biex isiru l-konsenji.
25. L-ilment dwar il-kwalità ma jidhirx li jolqot il-kwalità tal-materjal innifsu iżda n-nuqqas ta' uniformità fil-qisien tal-kurdun u fiċ-ċamfrin. Dawn l-ilmenti jolqtu l-lerdun – il-*hardstone kerbs* – mhux ukoll il-materjal l-ieħor li dwaru sar il-ftehim. Huwa minnu illi mill-madwar mija u sitta u sittin metru (166m) lineari tal-kurdun illi s-soċjetà attriċi kienet laħqet poġġiet, kien hemm ilment dwar tnax-il metru (12m) minnhom minħabba dawn in-nuqqasijiet.
26. L-argument tal-konvenuta illi “dawn il-qisien ma kinux stipulati fuq il-kuntratt u li kien il-perit tal-gvern stess li iddeċieda *there and then on sight* il-qisien” ma huwiex konvinċenti; il-konvenuta ċertament ma kinitx taqta' l-blat kif ġie ġie għax ma ngħatatx qisien, u f'kull każ ma huwiex raġuni tajba għala kien hemm inkonsistenza u nuqqas ta' uniformità fil-qisien.
27. Lanqas ma huwa konvinċenti l-argument tal-konvenuta illi l-gvern kien approva l-kampjuni tal-materjal tagħha meta kienet qiegħda ssir l-evalwazzjoni tal-offerti. Il-kwistjoni ma hijiex jekk il-kampjuni kinux tajbin iżda jekk il-materjal konsenjat kienx jaqbel mal-kampjuni.
28. Huwa minnu wkoll illi, għalkemm difett fi tnax-il metru minn mija u sitta u sittin metru ma jistax jitqies difett fil-biċċa l-kbira tal-materjal – il-perit tal-

attriċi qal li sittin fil-mija (60%) tal-materjal kien difettuż – madankollu xorta ma huwiex aċċettabbli, tant illi lanqas il-perit tal-gvern ma aċċettah.

29. Min-naħa l-oħra, għandu jingħad ukoll illi d-difetti ssewwew fi żmien relativament qasir – il-konvenuta tgħid fi żmien erbgħa u għoxrin siegħa – jew mill-attriċi stess fuq il-post, meta dan seta' jsir, jew mill-konvenuta fil-fabbrika tagħha. Il-kuntratt bejn il-partijiet kien jikkontempla l-possibilità li jkun hemm materjal difettuż u kien igħid ukoll li f'dak il-każ il-materjal difettuż kellu jinbidel mill-konvenuta u bi flusha¹. Jidher għalhekk illi l-konvenuta sewwiet dawn id-difetti b'ħarsien ta' dak li jgħid il-kuntratt bejn il-partijiet.

30. Relevanti wkoll huwa illi, għalkemm f'*email* il-perit tal-gvern kien osserva illi *"the pavement itself is of good quality but the kerb (especially the inner kerb) looks shabby mainly because the kerbstones are not cut to the same width and also some kerbstones are broken and need replacement"*, meta xehed qal illi ra *"bad workmanship rather than pure quality of material"* u illi n-nuqqas kien dwar *"il-mod ta' kif jitpoġġa waħda fejn l-oħra"*, li jfisser illi n-nuqqasijiet li ra setgħu kienu wkoll bi ħtija tal-attriċi aktar milli tal-konvenuta.

31. Għandu jingħad ukoll illi, wara li nħall il-kuntratt mal-konvenuta u l-attriċi bdiet tikseb il-materjal mingħand kuntratturi oħra, il-perit tal-gvern f'*email* tad-29 ta' Jannar 2014 qal hekk:

¹ »11. All hardstone material shall be approved by the Architect in charge and any slabs which in his opinion are defective shall be replaced at the Contractor's expense«

- »• Kerb blocks of different widths are not acceptable ... Replace where necessary.
- »• Part of outer kerb was not laid level. Replace where necessary.«²

32. Dan juri illi t-tqegħid – li sar mill-attriċi – baqa' jkun difettuż ukoll wara li kienet qabdet ritmu ta' xogħol għax għadda aktar żmien. X'aktarx għalhekk illi nuqqasijiet ma kinux biss tal-konvenuta.

33. Iħassbek ukoll il-fatt illi, għalkemm l-*order to start works* ingħata lill-attriċi fl-4 ta' April 2013, l-ewwel materjal ingabar fit-18 ta' April 2013, u l-attriċi ħallet il-kuntratt fil-15 ta' Mejju 2013, għa l-attriċi kienet ħadet stima – għall-istess materjal li dwaru kellha ftehim mal-konvenuta – mingħand *Agius Marble Works* fit-2 ta' April 2013 u mingħand *A.F. Ellis Marble Works* fis-16 ta' April 2013, fiż-żewġ każijiet qabel l-ewwel konsenja tal-materjal u għalhekk ċertament qabel ma l-attriċi setgħet intebħet bid-difetti. L-attur ma setax jagħti raġuni plawsibbli għala fittex dawn l-istejjem f'dan l-istadju. Il-qorti kienet tifhem, li kieku dawn l-istejjem inkisbu qabel ma sar il-ftehim mal-konvenuta fit-30 ta' Marzu 2013, illi l-attriċi kisbithom biex tkun tista' tagħżel lil min mill-kuntratturi offra l-aħjar prezz, iżda meta l-istejjem inkisbu wara li kienet għa marbuta mal-konvenuta u qabel ma setgħet tkun taf bid-difetti, iqum waħdu l-ħsieb illi għa qabel ma beda t-tqegħid tal-materjal l-attriċi kienet għamlet il-ħsieb li tinħall mill-kuntratt mal-konvenuta u bdiet taħseb għalhekk billi tfittex kuntratturi ġodda u tfittex pretest biex tholl il-kuntratt mal-konvenuta.

² Ara fol. 214. Ara wkoll fol. 215, 216

34. Fiċ-ċirkostanzi għalhekk jidher illi d-deċiżjoni tal-attriċi li tħoll il-kuntratt minħabba nuqqasijiet fil-kwalità ma kinetx ġustifikata b'raġuni valida għall-għanijiet tal-art. 1640(3).
35. Dwar dewmien rajna illi l-kuntratt bejn il-partijiet sar fit-30 ta' Marzu 2013, *l-order to start works* ingħata lill-attriċi fl-4 ta' April 2013, u l-ewwel materjal ingabar fit-18 ta' April 2013.
36. Il-kuntratt iġħid illi l-konvenuta kellha jkollha disponibbli għall-konsenja kull ġimgħa mitt metru lineari ta' *hardstone kerbs*, barra materjal ieħor għall-parti ta' ġewwa tal-bankina. Ma jgħidx meta kellha tkun l-ewwel konsenja; rajna li fil-fatt saret fit-18 ta' April 2013. Huwa minnu wkoll illi d-direttur tal-konvenuta stqarr illi fl-ewwel ġimgħa beda bilmod għax iffoka fuq il-qtugħ tal-blatt. Sakemm inhall il-kuntratt fil-15 ta' Mejju 2013 għaddew erba' ġimgħat u għalhekk, jekk l-ewwel konsenja kellha ssir meta saret, kellhom jingarru erba' mitt metru (400m) lineari ta' materjal. Fil-fatt tqiegħdu biss mija u sitta u sittin metru (166m).
37. L-attriċi tgħid illi kellha tnaqqas in-numru ta' ħaddiema fuq il-lant għax il-konsenji ma kinux ilaħħqu mat-tqegħid. Għalhekk il-qorti għandha tifhem illi l-materjal kollu konsenjat tqiegħed, li jfisser li ġew konsenjati biss mija u sitta u sittin metru (166m), anqas min-nofs ta' kemm kellu jkun.
38. L-ewwel qorti osservat illi d-*delivery notes* juru illi tassew illi l-konsenji kienu anqas milli kellhom ikunu. Dan huwa minnu, iżda huwa minnu wkoll illi l-konsenja kienet issir fil-fabbrika tal-konvenuta, li jfisser illi l-ġbir u l-ġarr kien isir mill-attriċi. Id-*delivery note* għalhekk effettivament juru mhux x'ikkonsenjat il-konvenuta iżda x'gabret l-attriċi.

39. Id-direttur tal-konvenuta ċaħad illi kien hemm dewmien għax ried ilaħħaq ukoll ma' proġetti oħra; qal illi, għalkemm kellu kuntratt ieħor, dan kien tħassar. Ma jidhirx iżda li dan huwa minnu għax, fit-tweġiba għall-*email* li bih l-attriċi ħallet il-kuntratt, qal illi "*we have pressure to supply at Bormla paving project and we are on hold awaiting confirmation*".
40. Qal ukoll illi kellu xi ħsara fil-*gearbox* tal-makna li taħdem il-materjal. Meta xehed qal ukoll illi meta bdew iħaffru sabu saffi ta' materjal ieħor, fuq il-*hardstone*, li ma kienx sewwa li jintilef jew jitkisser biex jaslu għal-livell li riedu, għax dan kellu valur għal proġetti oħra. Dawn kollha fatturi li jistgħu jwasslu għal dewmien.
41. Madankollu, il-*factory manager* tal-konvenuta, li kien responsabbli għall-produzzjoni tal-materjal, xehed illi l-konvenuta dejjem ipproduċiet il-kwantitajiet li ried il-ftehim u kienet is-soċjetà attriċi li ddeċidiet li tieġu inqas *pallets* minn dawk li kienu lesti biex jinġarbu mill-fabbrika.
42. Hemm għalhekk konflitt irrikonċiljabbli bejn ix-xhieda tal-attriċi, li jgħidu illi kienet il-konvenuta li ma lestietx biżżejjed materjal fiż-żmien miftiehem, u dawk tal-konvenuta, li jgħidu illi kienet l-attriċi li ma ġabritx il-materjal kollu li l-konvenuta kellha lest. Għalkemm il-fatturi msemmija fuq³ jagħtuk x'taħseb illi kien hemm raġunijiet għad-dewmien min-naħa tal-konvenuta, madankollu s-suspett qawwi, imfisser fuq⁴, illi l-attriċi kienet qiegħda tfittex pretest biex tinħall mill-kuntratt iġiegħel lil din il-qorti biex, kontra dak li emmnet l-ewwel qorti, aktar temmen lill-konvenuta.

³ Para. 39 *et seq.*

⁴ Para. 33

43. Dan iwassal għall-konklużjoni illi ma kienx hemm tassew dewmien li jagħti lill-attriċi raġuni valida biex tħall il-kuntratt.

44. L-appell tal-konvenuta, safejn jolqot il-parti tas-sentenza li laqgħet it-talbiet tal-attriċi, għandu għalhekk jintlaqa'.

45. Ngħaddu mela għar-rikonvenzjoni.

46. Ir-relazzjoni bejn il-partijiet hija għalhekk regolata bl-art. 1640(2) tal-Kodiċi Ċivili:

»(2) Jekk ma jkunx hemm raġuni valida biex iħall il-kuntratt, min jagħti x-xogħol għandu jhallas biss lill-appaltatur l-ispejjeż kollha u x-xogħol kollu tiegħu flimkien ma' somma li tiġi meqjusa mill-qorti, skont iċ-ċirkostanzi, iżda mhux iżjed mill-qliegħ li l-appaltatur seta' jagħmel b'dak l-appalt.«

47. Jingħad qabel xejn illi l-fatt illi l-konvenuta fetħet u mbagħad ċediet kawża quddiem it-Tribunal għal Talbiet Żgħar ma jfissirx illi b'hekk irrinunzjat għall-pretensjonijiet tagħha kontra l-attriċi, għalkemm jista' jitfa' dawl fuq kemm tifhem li effettivament jistħoqqilha.

48. Tressqu biżżejjed provi li juru li s-soċjetà konvenuta ikkonsenjat materjal lis-soċjetà attriċi ta' valur ta' sebat elef, ħames mija u seba' euro u ħamsa u tletin ċenteżmu (€7,507.35). Is-soċjetà attriċi kienet ħallset depożitu ta' ħamest elef euro (€5,000) u jifdal għalhekk elfejn ħames mija u seba' euro u ħamsa u tletin ċenteżmu (€2,507.35).

49. Għalkemm is-soċjetà attriċi tgħid illi kellha tħallas is-somma ta' elfejn, ħames mija u ħamsa u sittn euro u ħamsa u sebgħin ċenteżmu (€2,565.75) sabiex issewwi d-difetti fil-materjal tal-kurdun tal-bankina, il-qorti hija tal-fehma illi dan l-ammont huwa esaġerat wisq fiċ-ċirkostanzi u

ma jagħmel l-ebda sens meta partikolarment tqis li kien hemm difetti biss f'parti relativament żgħira tal-kurdun, li xogħol rimedjali li għamlet l-attriċi seta' jsir fi żmien qasir fuq il-post u illi xogħol rimedjali ieħor sar mill-konvenuta stess. Għalhekk din il-pretensjoni tal-attriċi hija paċjuta ma' parti mill-bilanċ imsemmi fil-paragrafu ta' qabel dan biex il-bilanċ li għandha tiegħu l-konvenuta jinżel għal elfejn euro (€2,000).

50. Is-soċjetà konvenuta tippretendi wkoll kumpens għall-materjal li kienet laħqet qagħtet qabel ma l-attriċi ħallet il-ftehim. Tgħid li dan il-materjal inqata' apposta għall-qisien li riedet l-attriċi u għalhekk ma jistax jintuża għal proġett ieħor li jkun irid qisien differenti. Tippretendi wkoll kumpens għall-qligħ li tilfet talli ma tħallietx tkompli bil-kuntratt.
51. Jingħad qabel xejn illi l-*factory manager* tal-konvenuta xehed illi d-direttur ma għarrfux mill-ewwel li l-attriċi kienet ħallet il-kuntratt, iżda sar jaf tliet ġimgħat wara. Mela għall-produzzjoni ta' dawk it-tliet ġimgħat ma twegibx l-attriċi.
52. Għandu jingħad ukoll illi s-soċjetà konvenuta ma ressqet ebda provi ċari u inekwivoċi li juru kemm materjal kienet għa' lestiet qabel ma rċeviet l-*email* tas-soċjetà attriċi tal-15 ta' Mejju 2013.
53. Fix-xhieda tiegħu tat-8 ta' Frar 2016 il-konvenut igħid li fil-fabbrika fadal "circa sittin blokka ta' circa ħmistax-il tunnellata l-waħda" u li hemm "circa ta' xi għoxrin *pallett* jistenna kurduna imqatta" Fl-*email* tiegħu tal-21 ta' Mejju 2013 mbagħad jgħid li kellu 14-il *pallet* maqtugħ u lest għall-proġett ta' Ħad-Dingli. id-differenza fin-numru ta' *pallets* x'aktarx hi illi l-

produzzjoni ma twaqqfix mill-ewwel għax il-*factory manager* ma kienx għadu ġie mgħarraf li l-kuntratt inħall.

54. Il-blokok mhux maqtgħin għall-qisien li riedet l-attriċi għadhom jistgħu jintużaw, u għalhekk ma għandhiex tħallas tagħhom l-attriċi. Il-kwistjoni mela hija dwar il-kurdun.
55. Meta tqis illi s-soċjetà konvenuta kienet laħqet ikkonsenjat madwar ħmistax-il *pallet* lill-attriċi u dawn kienu jiswew madwar ħamest elef u tmien mitt euro (€5,800)⁵, din il-qorti hija tal-fehma illi kumpens ta' ħamest elef u ħames mitt euro (€5,500) jkun xieraq. Naturalment, dan il-materjal isir proprjetà tal-attriċi u għandha titħalla tiġbru bħala kondizzjoni għall-ħlas ta' dan il-kumpens.
56. Ma hemmx prova ta' kemm kellu jkun il-qliġ tal-konvenuta likieku tħalliet twettaq il-kuntratt. Il-qorti għalhekk, wara li qieset illi kien hemm ukoll nuqqasijiet min-naħa tal-konvenuta, għalkemm mhux biżżejjed biex jitqiesu raġuni valida biex l-attriċi tħall il-kuntratt, tillikwida *arbitrio boni viri* l-kumpens għall-qliġ mitluf fis-somma ta' ħamest elef euro (€5,000).
57. Is-soċjetà attriċi għalhekk għandha tħallas lis-soċjetà konvenuta l-ammont ta' tnax-il elf u ħames mitt euro (€12,500) maqsum hekk: elfejn euro (€2,000) bilanċ tal-prezz tal-materjal konsenjat; ħamest elef u ħames mitt euro (€5,500) prezz tal-materjal lest li ma ngabarx mill-attriċi, b'dan illi l-attriċi għandha titħalla tiġbor dan il-materjal; u ħamest elef euro (€5,000) kumpens għall-qliġ mitluf.

⁵ Ara foll. 208 et seq

58. Għar-raġunijiet hawn fuq mogħtija din il-qorti tilqa' l-appell tas-soċjetà konvenuta: tħassar is-sentenza appellata tad-9 ta' Ottubru 2017, u minflok, tiddikjara li l-attriċi ħallet il-kuntratt tat-30 ta' Marzu 2013 mingħajr raġuni tajba; tiċhad it-talbiet tal-attriċi u tilqa' l-kontro-talbiet tal-konvenuta billi tikkundanna lis-soċjetà attriċi tħallas lill-konvenuta tnax-il elf u ħames mitt euro (€12,500), b'dan illi l-parti li tirrappreżenta l-prezz ta' materjal ma'hdum iżda mhux konsenjat titħallas meta l-attriċi titħalla tiġbor dak il-materjal.

59. L-ispejjeż, kemm tal-ewwel grad u kemm ta' dan l-appell tħallashom is-soċjetà attriċi, ħlief dawk marbutin mal-ewwel, it-tieni u t-tielet eċċezzjoni preliminari tas-soċjetà konvenuta li tħallashom l-istess soċjetà konvenuta.

Mark Chetcuti
President

Giannino Caruana Demajo
Imħallef

Anthony Ellul
Imħallef

Deputat Reġistratur
jb